

IZVEŠTAJ KOMANDE 5. ARMIJSKOG KORPUSA OD 30. SEPTEMBRA 1941. KOMANDI 2. ARMIJE O POJAČANOJ KOMUNISTIČKOJ PROPAGANDI MEĐU ITALIJANSKIM VOJNICIMA U GOSPIĆU¹

Civilni poslovi
2498/AC

Prilog br. 377
30. septembra 1941—XIX

Komunistička propaganda
Komandi 2. armije
Odeljenju civilnih poslova

V. P. 10

Javljam, radi dužnog obaveštenja, da se u poslednje vreme u Gospiću i okolini pojačala komunistička propaganda pomoću letaka na italijanskom i hrvatskom jeziku, rasturanih noću po mestima koja posećuju naši vojnici.

Naređeno je, na osnovu ranijih naređenja koja sam u vezi s tim izdao, da se pojača budnost da bi se onemogućilo i suzbilo širenje komunističke propagande među vojnicima. Mišljenja sam da bi u brdovitom kraju bilo vrlo efikasno primeniti protivpropagandu koja bi se vršila bacanjem letaka iz aviona koji prikazuju pobeđe sila Osovine i njihovih saveznika u Rusiji kao i teško stanje u kojem se ta zemlja nalazi.

Isto važi i za šumoviti predeo između Jasenka, Novog i Mrkopalja.

General Armijskog korpusa
Komandant
(Rikardo Baloko)

Za tačnost prepisa
Pukovnik načelnik štaba
Klemente Primieri
Kl. P.

M. P.

¹ Overeni prepis originala (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 13/6—1, k. 402.

BR. 152

DEPESA KOMANDE 5. ARMIJSKOG KORPUSA OD 30. SEPTEMBRA 1941. KOMANDI 2. ARMIJE O PALJENJU SELA ZALUŽNICE ZBOG ZAROBLJAVANJA ITALIJANSKIH OFICIRA OD STRANE PARTIZANA¹

Pisani telegram

Prilog br. 332

OD KOMANDE V ARMIJSKOG KORPUSA

• KOMANDI 2. ARMIJE

Br. 6736 Op.

Na dan 28. tekućeg u 9.30 sati u mestu Lalići (karta 100.000 GS-XP) oko 30 naoružanih ljudi opkolilo je i zarobilo potporučnika Spekonju Enea [Specogna Enzo] iz 1. peš. puka,² jednog hrvatskog žandarma i hrvatskog nastavnika, nekog Romano Marinkovića, koji su se, protivno izdatim naređenjima ove Komande, uputili bez pratnje u Brlog (raskrsnica puta jugoistočno od Žute Lokve) radi vođenja istrage. Istog dana započela je operacija čišćenja jedinicom 1. pešadijskog [puka] sa komandantom puka na čelu, čime se nije uspelo uhvatiti ustanike već je samo ispaljeno nekoliko metaka od 65 na veliku grupu ustanika koja se je povlačila u šumoviti predeo.

Komandant 1. pešadijskog [puka] je saopštio glavaru sela Zalužnica (zapadno od Vrhovina), koje je pomagalo grupu ustanika, da će, ako kroz 24 sata ne budu predati oficiri i oružje dvojice vojnika — o čemu govori telegram 6445 op. od 27 tek.⁵ — narediti da se selo isprazni i da će ga porušiti.⁴

Kad je taj rok na dan 29. tekućeg istekao, naredio je da se mesto isprazni i delimično ga porušio. Nastavljaju se operacije

¹ Overeni prepis originala (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 15/5—1, k. 401.

² Spekonju su zarobili borci Škaračkog partizanskog odreda (vidi „Lika u NOB 1941“, str. 475). Šestog oktobra on je pušten i vratio se u Otočac. (Vidi tom V, knj. 32, dok. br. 34.)

³ Telegram br. 6645 identičan je sa dokumentom br. 140 u ovoj knjizi, te ga zato redakcija ne objavljuje.

⁴ Selo Zalužnica je spaljeno (vidi tom V, knj. 1, dok. br. 50, knj. 32, dok. br. 28).

u šumovitom kraju gde su se ustanici povukli. Uhapšeno je nekoliko sumnjivih lica.⁵

Peti armijski korpus

V. P. 41, 30. septembra
1941—XIX
za tačnost prepisa
Pukovnik Načelnik štaba
(Klemente Primieri)
Kl. P.

Video:

BR. 150

DISLOKACIJA KOMANDI I TRUPA 2. ARMIIJE 1. OKTOBRA 1941. GODINE¹

KOMANDA 2. ARMIIJE
— Operativno odeljenje —

SITUACIJA KOMANDI I TRUPA 1. OKTOBRA 1941.²

Karta razmere 1 : 500.000

KOMANDA 2. ARMIIJE

Komanda	:	Sušak
Komanda armijske artiljerije	:	Karlovac
Komanda armijske inženjerije	:	Sušak
Komanda armijske avijacije	:	Gorica
Komanda pozadine armije	:	Sušak
3. armijska art. grupa	:	Postojna
XVI divizion 149/35	:	Postojna
XVII divizion 149/35	:	Postojna
LXV divizion 152/13	:	Postojna
LXVI divizion 152/13	:	Postojna

³ Tri uhapšena seljaka iz s. Crna Vlast italijanske vojne vlasti su osudile na smrt i streljale 30. septembra u Vrhovinama (vidi tom V, knj. 1, dok. br. 50).

¹ Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 41/2, k. 68.

² Vidi dok. br. 99.

10. armijska art. grupa XXIV divizion 149/35 LXVII divizion 152/13	Perenići (Matulje) Perenići Jurdani
5. armijska grupa PA artiljerije	Sušak
3. armijska grupa inženjerije	Sušak
III bat. telegrafista	Sušak
III bat. radio-telegrafista	Sušak
XX pontonirski bat.	Gradiška
VII minerski bat. (V A.K.)	Jeienje
VI minerski bat. (XI A.K.)	Logatec
VIII minerski bat. (XI A.K.)	Rakek
III zanatlijski bat.	I-ovile
IV bat. žičane železnice (XI A.K.)	Škofljica
2. hidrotehnička četa	Sušak
2. protivpožarna četa	Sušak
II hemijski bat. (V A.K.)	Pećine (Sušak)
1 vod 3. čete specijalista za zaprečavanje	Laze

V ARMIJSKI KORPUS

Komanda

V mitr. bat.
CV mitr. bat.
XXXIII zaštitni bat. cr. koš.
LIV zaštitni bat. cr. koš.
LVIII zaštitni bat. cr. koš.
LXI zaštitni bat. cr. koš.
V nastavni bat.
V pionirski bat.
5. art. grupa Arm. korp.
XX divizion 105/28
CXII divizion 149/13
XII divizion 105/28
CXX divizion 149/13

Crikvenica

: S. Jakob Šiljevica
: Krk
: Perušić
: Križpolje
: Bakar
: Korenica
: Zabiče Stari Grad
: Crikvenica
: Kraljevica
: Kraljevica
: Selce
: Kraljevica
: Tribalj

DIVIZIJA „LOMBARDIJA“

Komanda

73. peš puk — Komanda
I bat.
II bat.
III bat.
četa minobacača 81
prateća baterija

Delnice

Delnice
Gerovo
Delnice
Lokve
Delnice
Delnice

74. peš. puk — Komanda	Novi
I bat.	Novi
II bat.	Jasenak
III bat.	Grižane
četa minobacača 81	Novi
prateća baterija	Novi
LVII bat. minobacača 81	Srpske Moravice
četa topova 47/32	Delnice
57. art. puk. peš. div. — Komanda	Pula
I divizion	Pula
II divizion	Pula
III divizion	Ravna Gora
baterija 20 mm	Rijeka
137. legija cr. koš. — Komanda	Vrbovsko
CXXXVII bat. cr. koš.	Vrbovsko
CXXXIV bat. cr. koš.	Senjsko
134. mitr. četa cr. koš.	Vrbovsko

DIVIZIJA „RE“

Komanda	:	Gospić
1. peš. puk — Komanda	:	Otočac
I bat.	:	Otočac
II bat.	:	Vrhovine
III bat.	:	Otočac
četa minobacača 81	:	Otočac
prateća baterija	:	Otočac
2. peš. puk — Komanda	:	Gospić
I bat.	:	Gospić
II bat.	:	Gospić
III bat.	:	Udbina
četa minobacača 81	:	Gospić
prateća baterija	:	Gospić
XIII bat. minobacača 81	:	Otočac
četa topova 47/32	:	Senj
23. art. puk peš. div. — Komanda	:	Rijeka
I divizion	:	Rijeka
II divizion	:	Lovran
III divizion	:	Otočac
baterija 20 mm	:	Rijeka
75. legija cr. koš. — Komanda	:	Brinje
LXXV bat. cr. koš.	:	Brinje
LXXVI bat. cr. koš.	:	Senj
75. mitr. četa cr. koš.	:	Brinje

VI ARMIJSKI KORPUS

Komanda	:	Split
VI nastavni bat.	:	Klana
VI mitr. bat. — Komanda	:	Vrgorac
CVI.mitr. bat.	:	Bos. Grahovo
6. art. grupa arm. korpusa — Komanda	:	Trogir
LIV divizion 105/32	:	Split
LV divizion 105/32	:	Split
LVI divizion 105/32	:	Sinj
CXXVII divizion 149/32	:	Divulje
I. bat. 31. puka oklopne pešadije		
— Komanda	:	Bos. Grahovo
VII skvadristički bat. cr. koš.	:	Bos. Grahovo
4. bers. puk — Komanda	:	Dubrovnik
XXVI bat.	:	Mlini
XXIX bat.	:	Dubrovnik
XXXI bat.	:	Zavala
6. bers. puk. — Komanda	-	Bos. Grahovo
VI bat.	:	Bos. Grahovo
XIII bat.	:	Bos. Grahovo
XIX bat.	:	Zrmanja
106. bers. četa motociklista	:	Carie
II žel. bat.	:	Knin

DIVIZIJA „BERGAMO“

Komanda	:	Sinj
25. peš. puk — Komanda	:	Makarska
I bat.	:	Makarska
II bat.	:	imotski
III bat.	:	Sinj
četa minobacača 81	:	Makarska
prateća baterija	:	Makarska
26. peš. puk — Komanda	:	Livno
I bat.	:	Sinj
II bat.	:	Livno
III bat.	:	Livno
četa minobacača 81	:	Livno
prateća baterija	:	Livno
XV bat. minobacača 81	:	Vrlika
četa topova 47/32	:	Brnaze

4. art. puk peš. div. — Komanda	Sinj
I divizion	Livno
II divizion	Sinj
III divizion	Zadvarje
89. legija cr. koš. — Komanda	Livno
LXXXIX bat. cr. koš.	Livno
XCVII bat. cr. koš.	Livno
97. mitr. četa cr. koš.	Sinj

DIVIZIJA „SASARI“

Komanda	Knin
151. peš. puk — Komanda	Knin
I bat.	Bos. Grahovo
II bat.	Bos. Grahovo
III bat.	Knin
četa minobacača 81	Bos. Grahovo
prateća baterija	Strmica
152. peš. puk — Komanda	Bos. Grahovo
I bat.	Drniš
II bat.	Bos. Grahovo
III bat.	Strmica
četa minobacača 81	Strmica
prateća baterija 65/17	Bos. Grahovo
XII bat. minobacača 81	Knin
četa topova 47/32	Knin
34. art. puk peš. div. — Komanda	Knin
I divizion	Bos. Grahovo
II divizion	Šibenik
III divizion	Bos. Grahovo
73. lepiia cr koš. — Komanda	Gračac
LXXIII bat. cr. koš.	Gračac
XLIV bat. cr. koš.	Gračac
52. mitr. četa	Gračac

DIVIZIJA „MARKE“

Komanda	Dubrovnik
55. peš. puk — Komanda	Trebinje
I bat.	Bileća
II bat.	Plana
III bat.	Trebinje
četa minobacača 81	Trebinje
prateća baterija	Plana

56. peš. puk — Komanda	:	Mostar
I bat.	:	Mostar
II bat.	:	Nevesinje
III bat.	:	Stolac
četa minobacača 81	:	Mostar
prateća baterija	:	Avtovac
XXXII bat. minobacača 81	:	Dubrovnik
32. četa topova 47/32	:	Lapad
		(Dubrovnik)
32. art. puk peš. div. — Komanda	:	Lapad
		(Dubrovnik)
I divizion	:	Trebinje
II divizion	:	Dubrovnik
III divizion	:	Mostar
49. legija cr. koš. — Komanda	:	Gacko
XLIX bat. cr. koš.	:	Avtovac
XL mitr. četa cr. koš.	:	Gacko
4. eskadron	:	Trebinje
mehanizovana četa lakih tenkova	:	Dubrovnik

DIVIZIJA „KAČATORI DELE ALPI“

Komanda	:	Split
51. peš. puk — Komanda	:	Split
I bat.	:	Klis
II bat.	:	Žrnovica
III bat.	:	Split
četa minobacača 81	:	Split
prateća baterija	:	Split
52. peš. puk — Komanda	:	Šibenik
I bat.	:	Šibenik
II bat.	:	Kistanje
III bat.	:	Metković
četa minobacača 81	:	Metković
prateća baterija	:	Šibenik
1. art. grupa — Komanda	:	
I divizion	:	
II divizion	:	Solin
III divizion	:	
22. četa topova 47/32	:	Split
baterija 20 mm	:	
bat. minobacača 81	:	Split
zanatlijska četa	:	Split
četa telegrafista i radio-telegrafista	:	Split
odjeljenje reflektora	:	Split

105. legija cr. koš.	?
CV bat. cr. koš.	
CIV bat. cr. koš.	Kaštel Novi
110. mitr. četa cr. koš.	Kaštel Stari

XI ARMIJSKI KORPUS

Komanda	Planina
XI mitr. bat.	Velike Lašče
CXI mitr. bat.	Vinica
CXLIV zaštitni bat. cr. koš.	Kočevje
CXLVI zaštitni bat. cr. koš.	Toplice
CLXII zaštitni bat. cr. koš.	Višnja Gora
III brdski bat. cr. koš.	Grosuplje
IV zaštitni bat. cr. koš.	Morava
XXXVIII brdski bat. cr. koš.	Dev. Marija
XI pionirski bat.	Velike Bloke
XI nastavni bat.	Vipava
11. art. grupa arm. korp. — Komanda	Vrhnika
LI divizion 105/32	Kormons
LII divizion 105/32	Grosuplje
CXVII divizion 149/13	Šmarje
LIII divizion 105/32	Vrhnika

DIVIZIJA „IZONCO“

Komanda	Novo Mesto
23. peš. puk — Komanda	Crnatelj
I bat.	Metlika
II bat.	Semič
III bat.	Crnatelj
četa minobacača 81	Crnatelj
prateća baterija	Crnatelj
24. peš. puk — Komanda	Novo Mesto
I bat.	Šmarjeta
II bat.	Št. Jernej
III bat.	Toplice
četa minobacača 81	Novo Mesto
prateća baterija	Novo Mesto
XIV bat. minobacača 81	St. Vid
četa topova 47/32	Novo Mesto
6. art. puk peš. div. — Komanda	Novo Mesto
I divizion	Novo Mesto
II divizion	G. Straža —
	Vavta V.
III divizion	Novo Mesto
baterija 20 mm	

98. legija cr. koš. — Komanda	Trebnje
XCVIII bat. cr. koš.	Trebnje
CXVII bat. cr. koš.	Mokronog
98. mitr. četa cr. koš.	Trebnje

DIVIZIJA „GRANATIERI DI SARDENJA”

Komanda	Ljubljana
1. grenadirski puk - Komanda	Ljubljana
I bat.	Dravije
II bat.	Ljubljana
III bat.	Ljubljana
četa minobacača 81	Ljubljana
prateća baterija	Ljubljana
grenadirski puk - Komanda	Kočevje
I bat.	Ribnica
II bat.	Kočevje
III bat.	Kočevje
četa minobacača 81	Kočevje
prateća baterija	Kočevje
XXI bat. minobacača 81	Studenc
četa topova 47/32	Ljubljana
13. art. puk peš. div. Komanda	Ljubljana
I divizion	Ljubljana
II divizion	Ljubljana
III divizion	Ljubljana
IV divizion	Ljubljana

BRZI ARM. KORPUS

<i>Komanda i glavni stan</i>	Lovran
------------------------------	--------

1. BRZA DIVIZIJA

Komanda	Karlovac
Konjički puk „Saluco" (Saluzzo)	Jastrebarsko
Konjički puk „Alesandrija" (Alesandria)	Ogulin
Konjički puk „Nica" (Nizza)	Karlovac
Konjički puk „Đenova" (Genova)	Plaški
11. bersaljerski puk — Komanda	Duga Resa
XXVII bat.	Karlovac
XV bat.	Duga Resa
111. bersaljerska četa motociklista	Karlovac
I grupa lakih tenkova „S. Đusto"	
(S. Giusto)	Karlovac

LI nastavni bat.
271. četa topova 47/32

Rečica
Mahično

2. BRZA DIVIZIJA

Komanda

Puk kopljanika Vittorio (Vittorio)
Emanuele — Komanda
I bataljon

II bataljon

Puk kopljanika „Firenze" (Firenze)
— Komanda
I bataljon
II bataljon

Konjički puk „Piemonte Reale"
— Komanda
I bataljon
II bataljon

5. mitraljeska četa

II grupa lakih tenkova „S. Marko"
(S. Marco)

Ilirska Bistrica

Knežak
Zagorja
S. Martin
Bač

Koseze
Donji Zemon
Vrbovo

Donje Bitinje
Zarečje
Topolec

Mereče

Rijeka

BR. 152_c

MUSOLINIJEVA NAREDBA OD 3. OKTOBRA 1941. O OSNIVANJU GUVERNATORATA ZA OKUPIRANU TERITORIJU CRNE GORE¹

NAREDBA BR. 93 OD 3. OKTOBRA 1941. XIX O OSNIVANJU
GUVERNATORATA CRNE GORE

D U C E

prvi Maršal Imperije

Komandant operativnih trupa na svim frontovima

U vezi sa Kr. ukazom od 10. juna 1940. XVIII, br. 566, kojim se naređuje primena Ratnog zakona na teritorije Države; u vezi sa čl. 6 Kr. ukaza od 8. jula 1938. XVI, br. 1415, kojim se odobrava tekst Ratnog zakona;

u vezi sa čl. 15, 16 i 17 gore pomenutog Ratnog zakona

N A R E Đ U J E :

Cl. 1.

Uspostavlja se Guvernatorat za teritoriju Crne Gore, koja je dosada bila sastavni deo bivše Kraljevine Jugoslavije, okupiranu od italijanskih oružanih snaga.²

Naimenovanje i prema potrebi zamena guvernera vrši se na osnovu naređenja Vrhovne komande.

Cl. 2.

Guverneru Crne Gore stoje na raspolaganju oružane snage koje se nalaze na teritoriji Crne Gore. On je potčinjen Ministarstvu spoljnih poslova po pitanjima političke, građanske i administrativne prirode, a Vrhovnoj komandi po pitanjima vojne prirode.

¹ Prepis originala (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 9/2, k. 740.

² Do donošenja te naredbe važila je Musolinijeva naredba od 17. maja 1941, prema kojoj je civilnu vlast na teritoriji Crne Gore vršio civilni komesar (Macolini) a vojnu — komandant okupacionih trupa Albanije. Posle izbijanja narodnooslobodilačkog ustanka u Crnoj Gori, 13. jula 1941, Musolini je, 26. jula, razrešio dužnosti civilnog komesara i svu vlast preneo na komandanta okupacionih trupa na toj teritoriji, tj. na višeg *komandanta* oružanih snaga Albanije, koji je svojom naredbom od 18. avgusta 1941. uspostavio Sekretarijat za civilne poslove Crne Gore. (vidi dok. br. 8, 11, 18, 72 i 122).

Cl. 3.

Guverner putem naredbe reguliše obrazovanje i organizaciju službi i nadležstava, za vršenje poverenih mu građanskih i vojnih vlasti.

Cl. 4.

Sto se pak tiče političkih, civilnih i administrativnih poslova guverner određuje posebnom uredbom osnivanje civilnog komesarijata kao i naimenovanje civilnog komesara koji će komesarijatu biti na čelu.³

Cl. 5.

Guverner Crne Gore ima sedište na Cetinju.

Cl. 6.

U slučaju odsustva ili sprečenosti Guvernera, njegove dužnosti vrši najstariji po činu, ili — ako su istoga čina — najstariji potčinjeni mu vojni komandant.

Cl. 7.

Ova naredba objavljena je u Službenom listu Kraljevine, i ima zakonsku snagu od dana objavljivanja. Naredba je takođe javno izložena u sedištima komandi velikih jedinica, razmeštenih na teritoriji Crne Gore.

Iz Glavnog stana oružanih snaga.

3. oktobra 1941 — XIX.

Za tačnost orepisa
GENERAL

Đovani Malji, s.r.
[Giovani Magli]

MUSOLINI, s.r.

³ Naredbom guvernera Crne Gore (br. 253 od 8. marta 1942) za civilnog komesara je postavljen komandant Mario di Stefano, „savetnik Poslanstva" (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/3—129, k. 739).

MUSOLINIJEVA NAREDBA OD 3. OKTOBRA 1941. O KRIVIČNIM ODREDBAMA ZA PODRUČJA PRIPOJENA FAŠISTIČKOJ ITALIJI¹

OBZNANA DUCE-A FAŠIZMA, PRVOG MARŠALA CARSTVA
KOMANDANTA TRUPA KOJE OPERIŠU NA SVIM FRONTOVIMA
3 LISTOPADA 1941—XIX.

*Krivične odredbe za područja anektirana Kraljevini Italiji
Kraljskim Dekretima sa zakonskom snagom od 3 svibnja 1941—
XIX, br- 291, i od 18 svibnja 1941—XIX, br. 452.²*

DUCE
PRVI MARŠAL CARSTVA
KOMANDANT TRUPA KOJE OPERIŠU
NA SVIM FRONTOVIMA

Vidjevši članove 17 i 20 vojnog ratnog krivičnog zakonika:
Vidjevši Kr. dekret od 4 travnja 1941—XIX, br. 194³.

NAREĐUJE:

Cl. 1

(Ugroženje jedinstva, nezavisnosti ili integriteta Države)

Kažnjava se smrću kogod na područjima anektiranim Kraljevini Italiji po Kraljskim dekretima sa zakonskom snagom od 3 svibnja 1941—XIX, br. 291, i od 18 svibnja 1941—XIX, br. 452,⁴ počini djelo s težnjom da okrnji jedinstvo, nezavisnost ili integritet Države.

Cl. 2

(Ugroženje bezbjednosti Države)

Kažnjava se smrću kogod, u cilju da ugrozi bezbjednost Države> počini, na područjima naznačenim u prednjem članu, djelo s težnjom da proizvede pustošenje, grabež i pokolj na samom području ili na ostalom državnom području, ili na njegovu dijelu.

¹ pokumenat (na italijanskom i srpskohrvatskom jeziku)' objavljen je u Službenom listu Guvernerata Dalmacije, god. I, br. 9, od 15. novembra 1941, na str. 2. Jedan primerak tog lista nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 1/9—11, k. 542.

² i⁴ Vidi dok. br. 22.

³ Redakcija ne raspolaže tim dekretom.

Cl. 3
(Oružana pobuna)

Kažnjava se smrću kogod, na područjima naznačenim u članu 1, promiče ili vodi oružanu pobunu protiv državne vlasti ili na koji bilo način u njoj sudjeluje.

Kazna može da se smanji, kad je saučesništvo od strane pojedinih osoba koje su sudjelovale u zločinu od vrlo male važnosti.

Cl. 4
(Prevratnička udruženja)

Kažnjava se smrću kogod, na područjima naznačenim u članu 1, promiče, osniva, organizuje ili vodi udruženja upravljena na to da nasilno poremete političke, ekonomske i socijalne uređaje ustrojene u Državi, ili da postigne teritorijalno komadanje Države.

Kogod uzima učešća u takovom udruženju kažnjava se robijom od tri do dvanaest godina.

Cl. 5
(Prevratnička propaganda ili njena obrana)

Kažnjava se robijom od pet do petnaest godina, kogod na područjima naznačenim u članu 1, vrši propagandu za uništenje, ili, na koji bilo način, za nasilno rušenje političkih, ekonomskih i socijalnih uređaja ustrojenih u Državi, ili za teritorijalno komadanje Države.

Ista se kazna primjenjuje na onoga koji ustaje u obranu djela koja su prethodnim članovima predviđena.

Cl. 6
(Zločini protiv unutarnjeg ustrojenja Države)

Kogod, na područjima naznačenim u članu 1, počini neko od djela navedenih u članovima 276—282 i u članovima 290—292 Krivičnog zakonika kažnjava se kaznama koje su u njima, za svaku od njih, utvrđene. Ipak se same kazne držanja u zatvoru povećavaju.

Za zločine koji su navedeni u prethodnom stavu, primjenjuje se odredba prvog stava člana 313 Krivičnog zakonika.

(Ugroženje nepovredivosti ili lične slobode pripadnika
vojnoj sili)

Kažnjava se robijom najmanje od pet godina, ako čin ne sačinjava teže krivično djelo, kogod, na područjima naznačenim u članu 1, ugrozi nepovredivost ili ličnu slobodu lica koje pripada Nacionalnoj oružanoj sili.

U slučaju ugroženja života, ili ako djelo proizvede smrt, primjenjuje se smrtna kazna.

Cl. 8

(Ugroženje javne sigurnosti ili javnih služba)

Kažnjava se smrću kogod, na područjima naznačenim u članu 1, u terorističke svrhe ili, na koji bilo način, u političke ciljeve, počini djelo iz kojega može da proizide opasnost za javnu sigurnost ili teška šteta putovima ili sredstvima za saobraćanje ili prenos ili, uopće, javnim službama koje su potrebite za život pučanstva.

Cl. 9

(Oštećivanje umjetničkih djela)

Kažnjava se robijom od jedne do deset godina kogod uništava ili oštećuje spomenike ili druga djela od znatne umjetničke, istoričke ili arheološke vrijednosti.

Cl. 10

(Obustava rada ili štrajk u političke svrhe)

Kažnjava se robijom od jedne do pet godina poslodavac koji, na područjima naznačenim u članu 1, u političke svrhe potpuno ili dijelom obustavi rad u svojim radionicama, radnjama ili kancelarijama.

Ista se kazna primjenjuje na radnike zaposlene u radionicama, radnjama ili kancelarijama, koji, na području naznačenom u članu 1, u trojicu ili više njih, u političke svrhe kolektivno napuste posed ili rade na način kako će poremetiti kontinuitet i redovitost.

Cl. 11

(Obustava rada ili štrajk u druge svrhe)

Kažnjava se robijom do tri godine poslodavac ili radnici, koji na području naznačenom u članu 1, u nepolitičke svrhe počine odgovarajuća djela predviđena u prethodnom članu.

Cl. 12

(Kazne za vođe, pokretače i organizatore)

Za vođe, pokretače i organizatore udvostručuju se kazne utvrđene za zločine predviđene u dvjema prethodnim članovima.

Cl. 13

(Podstrekiivanje)

Kogod na područjima naznačenim u članu 1, potstrekne nekoga da počini pojedine zločine predviđene u ovoj obznani, kažnjava se, ako potstrekiivanje nije bilo prihvaćeno, ili ako je potstrekiivanje bilo prihvaćeno ali zločin nije počinjen, robijom od jedne do osam godina.

Ipak kazna koja se primjenjuje uvijek je niža od polovice kazne utvrđene za zločin na koji se potstrekiivanje odnosi.

Ako je potstrekiivanje vršeno javno, kažnjava se robijom od tri do dvanaest godina.

Cl. 14

(Urota putem dogovora)

Kad se više osoba dogovore u cilju da izvrše zločine predviđene ovom obznanom, oni koji saučestvuju u dogovoru kažnjavaju se, ako zločin nije počinjen, robijom od jedne do osam godina.

Za pokretače kazna se povisuje.

Ipak, kazna koja se primjenjuje uvijek je manja od polovice kazne utvrđene za zločin na koji se dogovor odnosi.

Cl. 15

(Urota putem udruženja)

Kad se tri ili više osoba udruže u cilju da počine jedan od zločina predviđenih ovom obznanom, oni koji pokreću, osnivaju i organizuju udruženje kažnjavaju se, samo za to, robijom od pet do petnaest godina.

Samo sudjelovanje u udruženju kažnjava se robijom od tri do deset godina.

Cl. 16

(Oružana banda)

Kad se za izvršenje jednoga od zločina predviđenih ovom obznanom ustroji oružana banda, oni koji je pokreću ili je osnivaju ili je organizuju, kažnjavaju se, samo za to, smrću.

Samo sudjelovanje u oružanoj bandi kažnjava se doživotnom robijom.

Cl. 17

(Potpomaganje sudionicima u urotama oružanih banda)

Kažnjava se robijom od pet godina kogod, izvan slučajeva sudjelovanja u krivicama podupiranja zločina, daje utočištva ili snabdjeva hranom neku od osoba koje sudjeluju u udruženju ili u bandi naznačenim u dvjema prethodnim članovima.

Kazna se povisuje, ako su utočište i hrana bili dani trajno. Ne podliježe kazni ko počini čin na korist blizog rođaka.

Cl. 18

(Vojna jurisdikcija)

Sudovanje u krivicama predviđenim u prethodnim članovima pripada Vojnim ratnim sudovima.

Cl. 19

(Obnarodovanje propisa Krivičnog zakonika na koje se obznana pozivlje)

Obnaroduju se, na područjima naznačenim u članu 1, propisi Krivičnog zakonika na koja se ova obznana pozivlje, putem stavljanja na uvid odnosnog teksta u općinskim uredima.

Cl. 20

(Obnarodovanje obznane)

Ova obznana biva obnarodovana putem uvrštenja u „Gazzetta Ufficiale“ Kraljevine.

Ona osim toga biva pribita na općinskim pločama područja naznačenih u članu 1.

Iz Glavnog stana Udruženih snaga.

3 listopada

MUSSOLINI

BR. 142

IZVEŠTAJ KOMANDE KRALJEVSKIH KARABINIJERA DIVIZIJE „GRANATIERI DI SARDENJA“ OD 4. OKTOBRA 1941. KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINIJERA 11. ARMIJSKOG KORPUSA O RASPOLOŽENJU TRUPA I STANOVNIŠTVA I POTREBI PRIMENJIVANJA ENERGIČNIJIH MERA U CI-LJU ZASTRAŠIVANJA¹

21 U/7

21. PES. DIVIZIJA „GRANATIERI DI SARDENJA“

Komanda Kr. karab.

N 39/13 prot. od. Poverljivo

V.P. 81, 4. oktobra 1941. XIX

Predmet: Izveštaj o duhu i moralu trupa i stanovništva
KOMANDI KR. KARAB. XI ARMIJ. KORPUSA

Voj. pošta 46

Duh i moral trupa i dalje su na visini.

Još uvek je u toku premeštanje dva grenadirska puka: I iz Ljubljane u Kočevje i II iz Kočevja u Ljubljano.

Radovi za zimsko preuređenje prostorija određenih za kasarne i smeštaj raznih divizijskih jedinica odvijaju se u redu.

Privatna pošta i dalje stiže sa zakašnjenjem što deluje neugodno na vojnike i njihove porodice.

Razvijanje ratnih operacija Osovine praćeno je sa osobitim interesovanjem.

Uspesi ekspedicionog korpusa u Rusiji i nedavna pobeda italijanske avijacije u Sredozemnom moru izazvali su kod oficira i vojnika silno oduševljenje i opravdan ponos.

Poslednjih petnaest dana, na žalost, učestali su atentati na železničke pruge kao i napadi i vređanje vojnika od kojih su neki ubijeni, a neki ranjeni, a da se na protivnoj strani nisu mogli kazniti i uhapsiti zločinci koji su nekažnjeno nestali, pod okriljem tame.

Treba naglasiti da teroristički napadi svakodnevno uzimaju sve više maha i pored mnogobrojnih patrola koje se neprekidno upotrebljavaju za čuvanje želez. pruge.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 2/3—3, k. 448.

Da se obuzda ta zločinačka aktivnost, koja umanjuje prestiž italijanskih oružanih snaga, trebalo bi hitno primeniti energičnije kazne predviđene poslednjom naredbom Visokog komesara za Ljubljansku pokrajinu.² Na krivce za zločine predviđene pomenutom naredbom trebalo bi u što kraće vreme — tri ili četiri dana nakon izvršenja zločina — primeniti kazne koje određuje ta naredba, inače te vanredne mere gube veliki deo svoje efikasnosti. Dok ne budu dati primeri streljanjem u kratkom razmaku od počinjenog zločina, neće se smanjiti zločinačka dela ni brojem ni težinom.

Vrlo korisna bi bila vanredna mera kojom se određuje streljanje određenog broja pobunjenika, utvrđenih ili sumnjivih, svaki put kad se izvrši atentat ili napad od strane nepoznatih lica.

Problem za koji bi trebalo da se zainteresuju nadležne vlasti jesu škole, a naročito Univerzitet u Ljubljani. Ponovnim otvaranjem Univerziteta studenti će imati prilike da se okupljaju, a time će se pojačati i prevratnička propaganda.

Stoga bi bilo preporučljivo narediti zatvaranje Univerziteta ili bar primeniti takve mere da bi izbliza moglo da se prati držanje studenata i samih profesora, jer nije isključeno da bi izvesna propaganda mogla da se vrši baš u samim aula-ma. Eventualno upisivanje studenata iz unutrašnjosti Kraljevine na ovaj Univerzitet moglo bi da olakša ovaj neophodni nadzor.

Otvoravanje Ljubljanskog sajma od strane ministra privrede, u prisustvu najviših civilnih i vojnih vlasti Pokrajine, predstavnika Fašističke komore i udruženja i komandanta 2. armije, pobudilo je najživlje interesovanje stanovništva i odvijalo se bez i najmanjeg incidenta.

Komandant Kr. karabinijera
kapetan
Vito Guarilja [Guariglia]
Guariiija

M.P.

² Reč je o naredbi visokog komesara za Ljubljansku pokrajinu od 11. septembra 1941. kojom se, pored ostalog, predviđa smrtna kazna za sve organizatore, saradnike i pomagače NOP-a (vidi tom VI, knj. 1, dok. br. 158).

BR. 152

**NAREĐENJE KOMANDE 2. ARMIJE OD 5. OKTOBRA 1941.
POTCINJENIM KOMANDAMA ZA OKUPACIJU TERITORIJE
NDH IZMEĐU DEMILITARIZOVANE ZONE I DEMARKACIONE
LINIJE S NEMACKIM TRUPAMA¹**

Prilog br. 1 uz dopis br. 10140²
od 7. oktobra 1941 — XIX

KOMANDA 2. ARMIJE

OPERATIVNO ODELJENJE v. P. 10, 5. oktobar 1941, XIX.
Br. prot. 10013

Predmet: Okupacija hrvatske teritorije između demilitarizovane zone i demarkacione linije s nemačkom okupacijom.—⁸

KOMANDI V ARMIJSKOG KORPUSA	<i>Vojna pošta</i>
KOMANDI VI ARMIJSKOG KORPUSA	<i>Vojna pošta</i>
KOMANDI ARTILJERIJE 2. ARMIJE	<i>Vojna pošta</i>
KOMANDI INŽINJERIJE 2. ARMIJE	<i>Vojna pošta</i>
INTENDANTURI 2. ARMIJE	<i>Vojna pošta</i>

- 1.) — Direktive date aktom br. 9606 od 28. septembra⁴ postaju izvršne od dana 9. ovog meseca.
- 2.) — Granica između V i VI armijskog korpusa je preinačena i biće: Bruvno — D. Suvaja — Manastir — Bjelaj — Vrtoče — Petrovac — Velagići — Sanski Most (sva mesta VI armijskom korpusu).
- 3.) — Dosledno tome, Kulen-Vakuf treba da bude okupiran od strane trupa V armijskog korpusa.
- 4.) — Moći će da se raspolože sa 81, 84. i 87. automobilskom jedinicom. Stoga Intendantura treba da se pobrine da ih uputi tamo gde bude zahtevala komanda VI armijskog korpusa.

¹ Prepis originala (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 19/2, k. 459.

² Redakcija ne raspolože tim dopisom.

³ Vidi dok. br. 14 i 19.

⁴ Vidi dok. br. 145.

- 5.) — 6. bersaljerski puk vraća se u potčinjenost 2. brze divizije.⁵
- 6.) — Ostaje da se odluči o dodeljivanju alpinske grupe „Vale“.
- 7.) — Dogovoreno je da u zoni koju treba okupirati italijanski organi *ne* preuzimaju civilnu vlast.⁶
- 8.) — Može se prihvatiti eventualno ponuđena saradnja hrvatskih trupa, ali ona treba da bude regulisana i vođena od naših komandi.
- 9.) — Izveštaje o situaciji okupacionih trupa dostavljaćemo svakodnevno do 18 časova.⁷

GENERAL

Naznačeni komandant armije
(V. Ambrozio) s.r.

Tačnost prepisa overava

BRIGADNI GENERAL

Načelnik štaba

(E. de Blazio)

De Blazio

MR⁸

M.P.

⁵ Pomenuti puk je učestvovao u napadu na Drvar (vidi dok. br. 156). U dopisu Komande 6. armijskog korpusa br. 6776 od 9. oktobra 1941. Generalštabu kopnene vojske navodi se da je tog dana puk premešten iz Drvara u Bihać i da je prešao u potčinjenost 2. brze divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 20/3, k. 419).

⁶ I u Istorijskom dnevniku 2. armije zabeleženo je 5. oktobra 1941, da je prispelo naređenje Generalštaba „da se pristupi ponovnoj okupaciji hrvatske teritorije do demarkacione linije s nemačkim trupama“, ali da „ne treba preuzimati civilnu vlast“ (Arhiv VII, reg. br. 1/1, k. 56).

⁷ Vidi dok. br. 162 i 163.

⁸ Paraf Marija Robotija, komandanta 11. armijskog korpusa.

10160

COMANDO DELLA 2^a ARMATA

Ufficio OPERAZIONI

ROMA, 11 LUGLIO 1943

NOTIZIA

1943

Rep. Po. N. 1

Carta annessa

Occupazione del territorio orot-to fra la zona d'abilita-
riuscita a la linea di demarcazione con la occupazione
tedesca.

IZVEŠTAJ KOMANDE 5. ARMIJSKOG KORPUSA OD 5. OKTOBRA 1941. KOMANDI 2. ARMIJE O OPERATIVNOJ AKTIVNOSTI JEDINICA OD 15. DO 30. SEPTEMBRA 1941. GODINE¹

KOMANDA V ARMIJSKOG KORPUSA
Operativno odeljenje

Br. 6963/Op. prot. Pov. *Poverljivo* V.P. 41. 5. oktobar 1941/XIX

Predmet: izveštaj o situaciji od 15—30. sept. tek. god.

Prilozi:

KOMANDI 2. ARMIJE — V.P.

1. — Izveštaj o smeštaju i aktivnosti jedinica.—

a) — *Situacija i smeštaj jedinica*

Većina ljudstva smeštena je u kantonman;
2

2. — *Aktivnost jedinica*

a) — *obuka* ..⁵

c) — operacije

Operativna aktivnost vrlo je intenzivna na čitavoj teritoriji i za sve jedinice. Pojačane su sve službe straže, nadzora i kontrole, izvršena su brojna izviđanja i marševi u cilju demonstracije.

Pešadijska divizija „Re“ od 23-eg je zauzela predviđeni raspored duž demilitarizovane linije sa zadatkom zaprečavanja prilaza na teritoriju Like s obzirom na operacije hrvatskih trupa protiv ustanika prikupljenih u zoni Kulen-Vakuf — Bukovača — Brotnja,⁴ raspoređujući neke bataljone van teritorije, na desnom krilu, sa zadatkom održavanja taktičke veze sa VI arm. korp. — Sedište taktičke komande u Udbini.

Izenada, 25-og i 26-og jako je pojačana aktivnost srpskih i komunističkih bandi koje su nezakonito prešle na teritoriju

¹ Original (pisan rila mašini) u Arhivu VII, reg. br. 8/2, k. 81.

² i ³ Redakcija je izostavila tekst koji govori o uslovima smeštaja i obuci jedinica.

⁴ Reč je o akciji ustaško-domobranskih jedinica protiv jedinica Drvarske brigade koja je počela 25. septembra s prostora Bihać — Sanski Most u pravcu Bos. Petrovca i Kulen-Vakufa. Početak akcije bio je predviđen za 24. septembar, ali je, po Kvaternikovom odobrenju, odložen 24 časa da bi se dovršilo formiranje 11. domobranske pukovnije (vidi dok. br. 156, objašnjenje 13).

Arm. korpusa; mnoge jedinice i pojedinci bili su izloženi zasjedama i napadima.⁵

Glavne grupe ustanika nalaze se:

- u zoni oko Vrhovina. Procenjeno je da ima 300—600 naoružanih ljudi;⁶
- na brdima jugozapadno od Jasenka. To je grupa možda ne toliko brojna, ali vrlo hrabra, dobro naoružana i vesto vodena;⁷
- na brdima oko Plasa i Liča; reč je o izolovanim grupama, koje se verovatno sastoje od hrvatskih dezertera.⁸

Sporazumno sa peš. div. „Sasari” komanda peš. div. „Re” povratila je na dan 27-og bataljone koji su bili dislocirani duž puta Bruvno i Brotnja radi obezbeđenja levog boka te divizije, ojačavši svoje unutrašnje garnizone; komandu je prebacila u Gospić radi boljeg kontrolisanja situacije.

U toku su zamašne operacije čišćenja i kaznene ekspedicije koje vrši:

- peš. div. „Re”: u zoni oko Vrhovina;⁹
- peš. div. „Lombardija” uz učešće trupa Arm. korpusa i gran, straže: u zoni jugozapadno od Jasenka i severno od Plasa.

Što se tiče važnijih događaja i rezultata izveštaji su bili i biće na vreme dostavljani.¹⁰

Vrši se obalska i protivpadobranska odbrana kao i zaštita žel. pruga; nedovoljna je protivavionska odbrana jer je ograničena na mitraljeze.

3. — Mořal jedinica:

h

4. — Razno

. . .,¹²

M.P.

Komandant Armijskog korpusa
general
Rikardo Baloko
Baloko

⁵ O partizanskim akcijama 25. i 26. septembra na teritoriji 5. armijskog korpusa vidi dok. br. 146, 147 i 172 u ovoj knjizi; tom V, knj. 1, dok. br. 181.

⁶ Vidi dok. br. 146, objašnjenje 12.

⁷ Na području s. Jasenak dejstvovale su partizanske grupe Dreničkog odreda i seoski partizanski odredi toga kraja (vidi tom V, knj. 30, dok. br. 7).

⁸ U tom periodu na području Plaše — Lič dejstvovali su partizani Hreljinskog i Bribirskog NOP odreda (vidi tom V, knj. 1, dok. br. 45 i 48).

⁹ Vidi dok. br. 146 i 149.

¹⁰ Vidi dok. br. 163 i 172.

¹¹ i ¹² Redakcija je izostavila deo teksta, jer nije od naročitog značaja.

IZVEŠTAJ KOMANDE 6. ARMIJSKOG KORPUSA OD 5. OKTOBRA 1941. KOMANDI 2. ARMIJE O SITUACIJI I DEJSTVIMA JEDINICA U DRUGOJ POLOVINI SEPTEMBRA¹

KOMANDA VI ARMIJSKOG KORPUSA
STAB—OPERATIVNO ODELJENJE

Br. 6358 Op. TAJNO Vojna pošta 39, 5. oktobar 1941—XIX

Predmet: Izveštaj o situaciji od 15. do 30. septembra. 1941. godine — XIX

Prilozi: jedan.

KOMANDI 2. ARMIJE

(Veza akt 9067 od 19/12/1940 — XIX).²

(Veza akt 8998 od 18/ 9/1941 — XIX).³

Vojna pošta 10

1) — *SMEŠTAJ JEDINICA*

a) — *Ljudstvo:*

Jedinice koje se nisu premestile zbog operativnih razloga zauzimaju već javljeni razmeštaj; one koje su premeštene u operativnu zonu nalaze se pod šatorima.⁴

Na teritorijama divizija izgrađuju se barake: pokretne, stalne i betonske.

Na teritoriji divizije „Kačatori dele Alpi" podignuto je već 10 baraka tipa „Pasoti".

b) — *Stoka:*

Stoka mnogih jedinica živi još na otvorenom polju.

U izgrađivanju baraka data je prednost onima za ljudstvo; zbog toga barake za stoku biće izgrađene čim bude moguće.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 50/2, k. 82.

² Redakcija ne raspolaže tim dopisom.

³ Tim aktom se Komandi 2. armije daju uputstva o sastavljanju dnevnih i polumesečnih izveštaja (vidi Arhiv VII, reg. br. 17/3, k. 80, reg. br. 4/I, k. 456).

⁴ Prema izveštaju Komande 6. armijskog korpusa br. 6389 od 4. oktobra 1941. Komandi 2. armije, razmeštaj korpusnih jedinica, 3. oktobra, bio je sledeći: divizija „Sasari" na prostoru Oštrelej, Drvar; div. „Bergamo" — Selišta, Glamoč; div. „Marke" — Fojnica, Gacko, Avtovac (vidi Arhiv VII, reg. br. 18/3, k. B2).

c) — *Materijal:*

Materijal, naročito onaj koji se može pokvariti, uglavnom je smešten u zidane prostorije i ispod šatora sa drvenim skeletom.

Auto-transportna sredstva parkirana su na otvorenom polju.

2) — AKTIVNOST JEDINICA:

a) — *Obuka:*

Nastavlja se po planu uz ograničenja, usled operativnih potreba divizija „Sasari“, „Bergamo“ i „Marke“ i potreba za smeštaj divizije „Kačatori dele Alpi“, koja je U ovoj polovini meseca prešla iz Crne Gore u Dalmaciju.⁵

Baterije koje su raspoređene na obali za obezbeđenje, uputile su 23/9. ov. god. u Netuniju izvestan broj vojnika, da bi pohađali neki kurs u cilju detaljne obuke u obalskom gađanju.

Kod 95. čete radio-telegrafista počeo je kurs za obučavanje novih radio-telegrafista, koji su neophodno potrebni za rad na sredstvima veze kojima je snabdevena ista četa.

Sličan kurs radi i kod XXX bataljona inženjerije, za radio-telegrafiste koji su potrebni zadarskim trupama.

b) — *Radovi:*

— *Zadarske trupe:* nastavljaju se radovi pomenuti u prethodnom raportu o situaciji.

— *Divizija „Bergamo“:* Popravljanje trase duž drumu Glamoč — Rore i Medena Selišta — Jajce, koju su ustanici prekinuli na više mesta.

— *Divizija „Marke“:* Popravljanje prekida i izgradnja mosta u okolini s. Mlini.⁶

— *Divizija „Sasari“:* Izgradnja mostova i popravka prekida na drumu Knin—Resanovci.

— *Kod svih divizija:* Izgradnja baraka.

— *VIII zanatlijski bataljon:* Nastavio je radove na drumu Zemunik—Zadar i počeo radove za izgradnju varijante raskrsnice Pakoštane — Bolnica—Zemunik.

⁶ Divizija „Kačatori dele Alpi“ dodeljena je 2. armiji 16. avgusta 1941. Međutim, ona je iz Crne Gore u zonu Split — Šibenik prešla tek u septembru (vidi Arhiv VII, reg. br. 1/2—23, k. 55, reg. br. 162/4, k. 73, reg. br. 18/3, k. 419).

⁹ O rušenju toga mosta vidi, dok. br. 143.

- 2. četa VI zanatlijskog bataljona: Radovi za uređenje kolskog drumu Strmica — Bos. Grahovo na deonici od 11 km.
- XXIX radna grupa: Nastavila je radove na proširivanju drumu Malovan — Gračac i poznatog drumu koji od raskrsnice Zemunik — Vodiće vodi neposredno na Zemunik — Zadar kod civilne bolnice. Izvršila je pored toga različite radove, među kojima izgradnju 4 barake.
- 95. četa radio-telegrafista: Uvodi radio-mrežu Armijskog korpusa i vrši službu prisluškivanja.
- 97. i 98. četa telegrafista: Dovršile su radove na unutarnoj instalaciji za vezu sa novim sedištem Armijskog korpusa i uspostavile novu telegrafsku vezu Knin — Bos. Grahovo i Knin — Resanovci.

c) — *Operativna:*

- Na dan 18. septembra ov. god. trupe divizije „Marke“, savladavši mnoge prepreke na drumu i ne nailazeći ni na kakav otpor, zauzele su Gacko i Avtovac.⁷
- Na dan 16. i 17. delovi divizije „Sasari“ izvršili su početne operacije, severno od Resanovaca, za akciju na Drvar; naši gubici: 3 mrtva (2 umrla usled rana) i 11 ranjenika (od kojih 2 oficira).⁸

⁷ Sporazumom od 26. avgusta 1941. nije bila predviđena okupacija Gacka od strane italijanskih jedinica. Međutim, Komanda 2. armije naredila je 12. septembra 6. korpusu da „pristupi okupaciji preuzimajući i civilnu vlast“, iako Gacko nije „uključeno u demilitarizovanu zonu“. Depešom od 20. septembra 1941. Komanda 2. armije izvestila je Generalštab da su u Gacku i Avtovcu dislocirane sledeće jedinice i komande: „Komanda 49. legije crnih košulja, 40. bataljon, 49. mitraljeska četa, dva voda tenkova „L“ mehanizovane čete „Zara“, 8. baterija 3. divizionu 1. artiljerijskog puka u Gacku; 49. bataljon crnih košulja i prateća baterija 56. pešad. puka u Avtovcu“ (vidi dok. br. 145; Arhiv VII, reg. br. 1/2—23, k. 55, reg. br. 164/4, k. 73).

⁸ O borbama na položajima kod s. Resanovaca, koje su sve do 22. septembra držali delovi Drvarske partizanske brigade, vidi tom IV, knj. 1, dok. br. 175 i 193.

- Na dan 22-og ista divizija izvršila je druge početne akcije. Prilikom zauzimanja k. 1185 severno od Resanovaca, neprijatelj je ostavio na terenu 5 mrtvih. Naši gubici: 1 oficir i 1 vojnik ranjeni.
- Na dan 25-og okupiran je Drvar.⁹
Operacijom je rukovodio Stab peš. divizije „Sasari“. Izvršile su je:
 - desna kolona, koja je, operišući iznad drumu Resanovci—Drvar, napala na odgovarajućoj liniji fronta: 1184 (Knin TI—EK), Palež (TN—EK);
 - leva kolona, koja je, iz zone Trubar (SR—EO), preko k. 717 (Kamenica) (TN—EQ) nadirala na Drvar,
Slične akcije uporedo sa ovima izvršile su:
 - divizija „Sasari“, koja je uputila na dan 25-og jedan bataljon u zonu Trubar;
 - divizija „Bergamo“, koja je dostigla 24-og, sa jednom kolonom pešadije i artiljerije, zonu Rore (VK—DV) preko doline Unac (akciju vodila Komanda Armijskog korpusa).¹⁰

U operaciji je učestvovala izviđačka avijacija, koja je vršila bombardovanje i mitraljiranje.

Na dan 25-og u 12,30 časova desna kolona divizije „Sasari“, pošto je savladala četničko-komunistički otpor (naročito na brdu Palež i na vododelnici k. 1184, k. 1159, k. 1142 (TL—EK) i mnogobrojne prekide i zapreke na drumu, zauzela je Drvar mehanizovanim delovima, iza kojih su nailazili na kratkom razmaku brzi delovi.

Oko 17 časova sve trupe kolone „Sasari“ stige su u zonu Drvar, goneći neprijatelja prema Oštrelju,

⁹ Zauzimanje Drvara od strane italijanskih jedinica olakšano je izdajničkim držanjem velikosrpskih...elemenata — kasnije četničkih komandanata — pod čijim su uticajem ustanici Kninske krajine i Bosanskog Grahova bez borbe napustili položaje i na taj način omogućili italijanskim jedinicama da posednu položaje na prilazu Drvaru. I pored ovog izdajstva, jedinice Drvarske partizanske brigade uspešno su odolevale nadmoćnim italijanskim snagama sve do 25. septembra, kada su se povukle iz Drvara, napustivši držanje krutih frontova i prešavši na partizanski način ratovanja (vidi tom IV, knj. 1, dok. br. 127, 145, 172, 209, 212, 219 i 222, knj. 2, dok. br. 3, 8 i 26; tom V, knj. 1, dok. br. 20 i 22; Arhiv VII, reg. br. 77/3, k. 1994, reg. br. 8/3—1, k. 537).

¹⁰ Kolonu su sačinjavale sledeće jedinice divizije „Bergamo“: 2. i 3. bataljon, prateća baterija i četa bacača 26. peš. puka, jedna četa 40. bataljona bacača od 81 mm i jedna baterija 2. divizionu 4. art. puka (vidi Arhiv VII, reg. br. 172/4, k. 72).

zauzevši ravnicu Kamenice i druge uzvišice koje se nalaze oko doline.¹¹

Oko 14 časova drum Resanovci — Drvar bio je otvoren za saobraćaj teških kamiona; oko 17 časova omogućen je prelaz artiljerije Armijskog korpusa.

Ustanici, koji su odlučili nekoliko dana ranije da zapale mesto pre nego što ga napuste, to su i učinili. Gubici neprijatelja: ustanovljeno 19 mrtvih i veliki broj ranjenih; naši: 1 mrtav (oficir) i 3 ranjena.

Zaplenjeno je oružje.

Ujutro na dan 26-og ugušen je požar, koji je potpuno uništio dva postrojenja za pilanu i za izradu celuloze.¹²

- Na dan 28-og u 11 časova delovi divizije zauzeli su Oštrej, gde je uspostavljena veza sa hrvatskim delovima koji su došli iz zone Petrovac, isturivši izviđače u zonu Otaševac, ne nailazeći na ustanike.¹³

Divizija „Bergamo" iz zone Glamoč i Rore izvršila je izviđanja u pravcu severozapada sa jedinicama pešadije i kamionima ne nailazeći na ustanike.

Posle ovoga, pojačana je aktivnost izviđanja i čišćenja u zoni Drvar, Oštrej, Rore.

¹¹ U operaciji za zauzimanje Drvara, pod komandom divizije „Sasari", bile su angažovane sledeće jedinice: 6. i 13. bataljon 6. bersaljerškog puka, 1. bat. 151. puka, 2. i 3. bat. 152. puka, 7. bataljon skvadrista, jedna četa 12. bataljona bacača od 81 mm, 1. bataljon 31. puka tenkista, 1. i 3. divizion 34. artiljerijskog puka i 2. baterija 56. artiljerijskog divizion 6. armijskog korpusa (vidi Arhiv VII, reg. br. 172/4, k. 72). -

¹² Ta postrojenja su, pored ostalog, bila jedan od razloga što su italijanske trupe posele Drvar. Još 19. avgusta 1941. Komanda 2. armije „predočila je Generalštabu neophodnost da Drvar, koji je blizu demilitarizacione linije i ima vanredne tvornice i postrojenja za celulozu, bude zaposednut". Depešom od 21. avgusta Generalštab se nije složio sa ovim predlogom, ali je 1. septembra ovo naređenje izmenjeno i 2. armiji dato ovlašćenje da pristupi okupaciji Drvara „ukoliko to situacija dozvoljava i kada to bude smatrala celishodnim" (Arhiv VII, reg. br. 1/2, k. 55).

¹³ Dvadeset petog septembra, iskoristivši prodor italijanskih jedinica u Drvar, oko sedam ustaško-domobranskih bataljona iz Bihaća, Bos. Krupe, Sanskog Mosta i Bosanskog Petrovca započelo je akciju čišćenja šireg rejonu Bos. Petrovca. Savlađujući jak otpor dvaju bataljona Drvarske brigade, te jedinice su uspele da ovladaju komunikacijama u pomenutom rejonu, spoje se sa delovima italijanskih jedinica kod Oštrejla i 29. septembra zauzmu Kulen-Vakuf (vidi tom IV, knj. 1, dok. br. 214—218, knj. 2, dok. br. 108; Arhiv VII, reg. br. 22—30/1, k. 2).

3)— MORAL JEDINICA:

a) — *Moral ljudstva i disciplina jedinica:*

Moral visok, disciplina zadovoljavajuća.

¹⁴

K O M A N D A N T
GENERAL ARMIJSKOG KORPUSA
(R. Dalmaco)
Dalmaco

BR. 157

UPUTSTVO KOMANDE KARABINIJERA 2. ARMIJE OD 7. OKTOBRA 1941. POTČINJENIM KOMANDAMA O ORGANIZOVANJU OBAVEŠTAJNE SLUŽBE RADI SUZBIJANJA DELATNOSTI PARTIZANSKIH JEDINICA¹

21 F/1

KOMANDA KR. KARABINIJERA 2. ARMIJE

58/1

B— prot. Poverljivo V. P. 10, 7. oktobra 1941—XIX
78/1

Predmet: Razbojnička delatnost oružanih grupa.

Svim potčinjenim komandantima

Zasede i napadi koji su na žalost propraćeni ubistvima, ranjavanjem, a ponekad i zarobljavanjem naših oficira, vojnika i civila, do čega dolazi naročito na teritoriji V armijskog korpusa i u Sloveniji, sve su žešći i zabrinjavajući.

Treba imati u vidu da karabinijeri, naročito usled nedovoljnog ljudstva i sredstava, imajući teškoća u vršenju samostalnih efikasnih akcija sprečavanja i ugušivanja te delatnosti mogu se ipak vrlo korisno upotrebiti delujući u bratskoj zajednici sa vojskom koju razni zainteresovani garnizoni koriste za uništenje oružanih grupa koje su se odmetnule.

¹⁴ Redakcija je izostavila deo teksta koji govori o zdravstvenom stanju ljudstva i stoke.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 2/3—3, k. 453.

Naročito će njihova intervencija biti efikasna ako im uspe da razviju inteligentnu i oštroumnu delatnost na obaveštajnom polju.

Neophodno je potrebno svim mogućim sredstvima pronaći poverljiva lica koja će biti u stanju da dostave tačne podatke o sastavu, jačini i naoružanju oružanih grupa, o zoni u kojoj operišu, o njihovim ciljevima, vođama koje komanduju, o načinu na koji nabavljaju potrebnu hranu itd. Samo orida kad se bude raspolagalo tim neophodnim podacima i uz prethodno inteligentno koordiniranje istih, moći će se odrediti i preduzeti složne akcije „velikog stila“ radi opkoljavanja i uništenja oružanih grupa koje tumaraju svuda pomalo ozbiljno ugrožavajući i oštećujući komunikacije (pruge, puteve, telefonske i telegrafske linije), napadajući nas srnelošću i tehnikom koja zaista iznenađuje.

Stoga molim komande u naslovu da u vezi s tim izdaju blagovremeno posebne instrukcije potčinjenim komandantima da nađu poverljiva lica, i da komande u naslovu takođe upoređuju razne podatke koji će se prikupiti o zločinačkoj aktivnosti grupa o kojima je reč, tako da delatnost karabinijera na tom polju može zaista da bude efikasna i ujedno korisni saradnik odgovornim vojnim komandantima, koji će moći da izvrše čišćenje putem potčinjenih jedinica sa zaista efikasnijim rezultatima.

Prirodno je da će za angažovanje poverljivih lica biti potrebno raspolagati novcem koji će se moći tražiti od zainteresovanih komandi velikih jedinica a za Grupu u Ljubljani od visokog komesara. Ukoliko iskrсну teškoće po tom pitanju, javiti meni.

Preporučujem veliku zainteresovanost i inteligentnu inicijativu. Karabinijeri treba da su na visini situacije i da budu na konkretan i opipljiv način efikasni saradnici u ugušivanju aktivnosti koja kad bi uzela maha mogla bi da ima ozbiljnih posledica.

A kao poslednje preporučujem da se ljudstvo vežba u spremnoj, brznoj i efikasnoj upotrebi oružja i ručnih bombi.

Vrlo često se dešava da su napadnuti, naši vojnici ili vojnici drugih vidova oružja, gore prošli pošto su dozvolili da budu iznenađeni i tako nisu imali mogućnosti da upotrebe sredstva za odbranu ili napad koja su imali pri sebi.

Stoga je neophodno potrebno obučavati ih brzom i iznenadnom odbrani ili napadu, a pre svega održavati kod njih duh budnosti i spremnosti, naročito kad su na službi, tako da budu u stanju da se suprotstave svakoj slučajnosti bilo kako da je iznenadna.

Ovo spada u dužnost naročito oficirima i podoficirima komandantima jedinica koji treba da vode računa o velikoj odgovornosti koju oni s tim u vezi imaju.

Polažem nadu u dobru volju i osećanje odgovornosti kod svih — oficira, podoficira i karabinijera, koji će nastojati da rad karabinijera naročito u današnjim prilikama, bude dostojan njihove dobro poznate tradicije.

Pukovnik
komandant Kr. karab.
Druge armije
Frančesko [Francesco] Delfino
Delfino

BR. 158

DEPESE GENERALŠTABA KOPNE NE VOJSKE OD 7. OKTOBRA 1941. KOMANDI 2. ARMIJE DA PORED REPRESIVNIH AKCIJA ZA UGUSIVANJE USTANIČKE AKTIVNOSTI POČNE I SISTEMATSKO ČIŠĆENJE NAJUGROŽENIJIH ZONA¹

(Šifrovani telegram)

Generalštab kopnene vojske — Odeljenje sekretarijata

Komandi 2. armije

Br. 16139/op. Šalje Generalštab Kr. vojske — Operativno odeljenje. S obzirom na pojačanje ustaničke aktivnosti koja se sada ispoljava svakodnevno u napadima na motorna vozila, patrole, pa i na manje jedinice, ukazuje se potreba da se pored represivnih akcija, koje je već naredio taj Štab, počne sa sistematskim čišćenjem bar najnesigurnijih zona, u cilju konačnog uklanjanja žarišta ustanka.

Ističem da se, s obzirom na predstojeće proširenje poznate okupacije do nemačke demarkacione linije, sada još više oseća potreba za uspostavljanjem reda u spornoj zoni.²

Roata

V. P. 10, 7. 1941—XIX
prispeo u 23,30 č.

¹ Original prijemne depeše (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 13/4—1, k. 76.

² Vidi dok. br. 159.

Dešifrovao major Troi u 1 čas 8. X 1941.

Komanda 2. armije
operativno odeljenje

Br710167 AR 4

Prisečo 8. oktobra 1941—XIX

Videti naš 10237 od 1. oktobra
u kom se daje odgovor u pogle-
du ovog.³

De Blazio

BK. 159

PODSETNIK KOMANDE 5. ARMIJSKOG KORPUSA OD 5. OKTOBRA 1941. ZA POSTUPAK JEDINIČA PRILIKOM OKUPIRANJA TERITORIJE NEZAVISNE DRŽAVE HRVAT- SKE IZMEĐU DEMILITARIZOVANE ZONE I TERITORIJE POD NEMACKIM TRUPAMA¹

Poverljivo

Prilog dopisu 7241/Op.
od 9. oktobra 1941-XIX²

KOMANDA V ARMIJSKOG KORPUSA
Operativno odeljenje

*Promemorija u vezi sa okupacijom zone koja se nalazi iz-
među demilitarizovane linije i demarkacione linije sa teritori-
jom pod nemačkom okupacijom.³*

- 1) — proglas Komande Armije od 7. septembra neće biti is-
taknut⁴; ne treba izdavati proglase;
- 2) — pozvati stanovništvo da preda oružje i ubediti ga da Ita-
lijani ostaju u zoni;
- 3) — izvršiti neophodne pretrese i čišćenja;

³ Rečenica je dopisana olovkom.

¹ Original (umnožen na šapirografu) u Arhivu VII, reg. br. 18/5—1, k. 401.

² Redakcija ne raspolaže tim dopisom.

³ Vidi dok. br. 154.

⁴ Vidi dok. br. 139.

- 4) — postepeno prepuštati civilnu vlast, tako da se to ne pri-
meti;
- 5) — po dolasku u naselja, radi obezbeđenja kantonmana za
trupe, obraćati se uvek mesnim vlastima; samo u slu-
čaju teškoća, zauzeti bez daljega potrebne prostorije;
- 6) — ako se u mestu nalaze hrvatske vlasti,⁵ zadržati ih i
uveriti se da će se starati o ishrani stanovništva i da će
vratiti imovinu stanovnicima koji se budu vratili;
- 7) — ukoliko nema hrvatskih vlasti, imenovati naše povere-
nike u opštinama;
- 8) — prepustiti hrvatskim vlastima vođenje redovne admini-
stracije, ukoliko ova ne zadire u javni poredak;
- 9) — paziti da naređenja koja bi stizala mesnim vlastima od
Vlade iz Zagreba ne budu partizanska;
- 10) — ukoliko stignu naređenja ili odredbe za primenu zakona
koje bi bile u suprotnosti sa našim ciljem smirenja zone,
sprečiti njihovo izvršenje;
- 11) — ne brinuti se o propusnicama;
- 12) — ne mešati se, za sada, u pitanje propusnica, sem onih
koje su potrebne za prelaz u demilitarizovanu zonu;
- 13) — o eventualnim potrebama političke prirode, u vezi sa
javnim poretkom, javljati Komandi Armije da bi ih re-
sila preko Hrvatskog administrativnog povereništva pri
Komandi Armije;
- 14) — sumnjive slučajeve uvek prijaviti;
- 15) — u pogledu sajмова, narodnih praznika itd., odnositi se
tolerantno;
- 16) — zavesti policijski čas gde bude potrebno;
- 17) — stupiti u kontakt sa ustaničkim vođama i ubeđivati
stanovništvo da se vrati;
- 18) — u slučaju napada na naše trupe, na žel. pruge, na javne
objekte itd.: *odmah streljati*;
- 19) — staviti pod komandu hrvatske trupe⁶ dislocirane u zoni
(pomenute trupe prethodno je upozorila njihova Vlada);
- 20) — po mogućstvu hrvatske trupe treba da ostanu stalno u
svojim kantonmanima; pomagati njihove pokrete us-
merene na prelaz demarkacione linije;
- 21) — ustaška milicija⁷ (regularna ili neregularna) možda će
otići; svakako treba sprečiti i odmah osujetiti pokušaje

⁵, ⁶ i ⁸ Odnosi se na vlast i oružane snage NDH.

⁷ Odnosi se na tzv. Ustašku vojnicu, kojom su potpuno *samostalno* rukovodili ustaški funkcioneri.

- pokolja, makar i hapšenjem ponekog ustaškog rukovodioca;
- 22) — ma kakvu prepreku postavila ustaška milicija, treba je energično ukloniti;
 - 23) — u novoj zoni, neprimetno, treba mnogo motriti na ustašku miliciju, pa i na hrvatske trupe.⁸ Ako se neki komandant usprotivi, javiti, pa će biti uklonjen;
 - 24) — ako su nemačke vlasti u susedstvu, stupiti u pregovore sa njima;
 - 25) — ako je iz izvesnih razloga potrebno, može se okupirati i neko mesto preko demarkacione linije; sporazumno sa Nalcima;
 - 26) — pošto se dostignu ciljevi, raditi i sa trupama prelaziti teren koji se nalazi između marš-ruta, tako da se svugde oseti naše prisustvo;
 - 27) — za vreme marša i zastanka, potrebna je uvek vrlo efikasna služba obezbeđenja: dok god mir ne bude osiguran, obezbeđenje mora biti srazmerno jako. Naročito paziti na mogućnost iznenađenja transportnih vozila; mere opreznosti u vezi sa tim da budu genijalno zamišljene;
 - 28) — sa svim gore navedenim uputstvima i sa drugim koje potčinjene vlasti smatraju za potrebno da izdaju *da bi se što pre zaveo mir u zoni koja se prostire do demarkacione linije*, treba dobro upoznati sve oficire, podoficire, starešine, koji imaju posebne zadatke i odgovornosti;
 - 29) — ukoliko žandarmi budu podesni, pomagače Kr. karabinjerima (ali mogu raditi i odvojeno).

BR. 152

**NAREDBA GUVERNERA DALMACIJE OD 11. OKTOBRA
1941. O USTANOVLJENJU I NADLEŽNOSTI IZVANREDNOG
SUDA¹**

NAREDBA br. 34 od 11. oktobra 1941—XIX.

Ustanovljenje i nadležnost Izvanrednog suda

MI

DUZEPE BASTIANINI

Vitez Velikog krsta redova Sv. Mauricija i Lazara
i Talijanske krune

GUVERNER DALMACIJE

Na osnovu ovlašćenja datih nam Kr. dekr. br. 453 od 7.
juna 1941—XIX;

NAREĐUJEMO:

Cl. 1

Ustanovljuje se Izvanredni sud sastavljen od predsjednika i dvojice sudija, koji će biti imenovani našim dekretom.²

Dužnost javnog tužioca vršiće jedan oficir Vojske ili M.V.S.N.³

Dužnost zapisničara biće poverena licu koje će od slučaja do slučaja odrediti predsjednik.

Cl. 2

Predsjednik saziva Sud i određuje sedište u kojem se suđenja odvija.

¹ Dokumanat (na italijanskom i srpskohrvatskom jeziku) objavljen je u Službenom listu Guvernerata Dalmacije, god. I, br. 6—7, od 1—15. oktobra 1941, str. 4.

² Odlukom guvernera Dalmacije od 11. oktobra 1941. za predsjednika Suda je imenovan general Gerardo (Gherardo) Magaldi, za sudije potpukovnici Vinčenco Serentino (Vincenzo Serrentino) i Pjetro Karuzo (Caruso), a za javnog tužioca Frančesko Čentonco (Francesco Centonzo). Vidi Službeni list Guvernerata Dalmacije, god. I, br. 6—7, od 1—15. oktobra 1941, str. 12.

³ Milizia Volontaria per la Sicurezza Nazionale (Dobrovoljačka milicija za nacionalnu sigurnost).

Cl. 14

Pre nego što se otvori rasprava, Predsednik i sudije, u prisustvu optuženoga, zaklinju se da će vršiti svoju dužnost kao časni i savesni ljudi.

Optuženog može da brani jedan branilac i on poslednji ima reč.

Za sve ostalo postupak reguliše predsednik.

Po zaključenoj raspravi, Sud na tajnoj sednici donosi presudu, zatim, pripustivši ponovo javnog tužioca, optuženika i branitelja, predsednik je saopštava i nalaže neposredno izvršenje.

Nijedan pravni lek nije dozvoljen protiv presuda Izvanrednog suda.

Cl. 4

U nadležnost Izvanrednog suda spadaju: zločin umorstva, izvršenog ili pokušanog, iz političkih razloga, napadi na državno ustrojstvo, pustošenje, pljačke, pokolji i svaki napad počinjen iz političkih razloga, osnivanje organizacija i upravljanje komunističkih udruženja ili na koji bilo način prevratničkih te pripadanje istima.

Svi se ovi zločini kažnjavaju smrću.

Našim dekretom može da bude stavljen u nadležnost Izvanrednog suda svaki drugi zločin za koji je utvrđena smrtna kazna.

Cl. 5

Ova Naredba objavljuje se putem oglasa i stupa odmah na snagu.

Iz rezidencije Guvernera.

Zadar, 11. oktobra 1941—XIX.

IZVEŠTAJ KOMANDANTA GRUPE KARABINIJERA U KOTORU OD 14. OKTOBRA 1941. PREFEKTU KOTORA O POLITIČKOJ SITUACIJI NA PODRUČJU GRADA¹

KOMANDA KR. KARABINIJERA GUVERNATORATA DALMACIJE
GRUPA KOTOR

Br. Pov. ličnog protokola 11/2 Kotor, 14. oktobra 1941—XIX.

Predmet: Dekadni izveštaj o političkoj situaciji.

Kr. prefektura
Kotor
157 oktT-41 XIX.

EKSELENCIJI PREFEKTU PROVINCIJE

Kotor

Poverljivo lično

Ništa novo nije se dogodilo što bi poremetilo stanje javne bezbednosti koje ostaje zadovoljavajuće.

U stvari, tokom ovog meseca bilo je malo zločinštava i sve manje značajnih, sem jednog rodoskrvnog odnosa koji je utvrđen u predelu Risna.

Preživeli ustanici iz ove provincije prešli su, izgleda, u Crnu Goru, gde su u besputnim brdima očevidno pronašli sigurnije sklonište.

Dejstvo ovih grupica pojavljuje se pojedinačno, uvek na crnogorskoj teritoriji, u zoni Grahova i Nikšića.

Bilo je nekoliko pucnjeva na kola intendanture Kr. vojske, poneki prekid puteva i zaustavljanje po kojeg vozila u cilju otmice lica koja su ustanicima poznata kao obavешtajci vojnih vlasti.

Nekoliko uspehli policijskih operacija, koje su vođene u ovom glavnom gradu, pokazalo je da postoje veze i odnosi između domaćih lica i ustanika u provinciji.²

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 1/5—1, k. 551a.

² U vezi s tim, kvestor kotorske policije Doti obavestio je 14. oktobra 1941. prefekta Kotora o sledećem: „Prividno zatišje, koje postoji samo na izgled, nije prevarilo organe policije koji su ostali strogo budni. — Tako je bilo omogućeno da se otkrije jedna organizacija sa komu-

U suštini, u pitanju je povremena pomoć koju bi „Bokelji” trebalo da daju svojim drugovima — odmetnicima.

Iz količine namirnica koje traže ovi poslednji i iz nekoliko rečenica u nekom pismu koje je napisao neki ustanik svome bratu, zaključuje se da se broj crnogorskih ustanika još uvek penje na koju hiljadu.

Ali se saznaje da su vojne komande već otpočele sa akcijama čišćenja u predelu između hrvatske granice, granice Kotorske provincije i teritorije između Grahova i Nikšića.

I pored ovih izuzetnih prilika, mora se ipak, kao plod ispitivanja i brižnog posmatranja, u stanju gledanom kao celina, utvrditi izvesno smirivanje duhova i neko osećanje prilagođavanja, naročito od strane radničkog staleža, novom sređenju prilika koje se ustalilo na ovoj teritoriji.

Neproverene vesti koje stižu iz susedne Crne Gore, prema kojima bi se ta zemlja priključila Italiji (korenita i odlučna mera koja bi presekla svaku volju za borbom između raznih političkih strujanja), pobudile su među „bokeljskim” stanovništvom strahovanje, jer se misli da, ako bi pali granični lanci, vratila bi se na ovu teritoriju sva nepoželjna i buntovna lica iz Crne Gore.

Sem toga, nastalo bi učestano doseljavanje nezaposlenih, što bi prouzrokovalo pometnju na tržištu radne snage.

Tome treba dodati otvoreno neraspoloženje koje „bokeljsko” stanovništvo gaji prema Crnogorcima.

Toliko se saopštava u cilju da se viša vlast obavesti o težnjama i duhovnom stanju stanovništva, a nipošto radi toga da bi eventualno izvršenje priključenja moglo ili moralo, u vezi sa onim o čemu se verovalo da treba saopštiti, pretrpeti izmene.

Katoličko sveštenstvo iz sopstvenih pobuda, ili da bi postupilo suprotno pravoslavnom sveštenstvu, pokazivalo je, u početku, izvesnu naklonost prema italijanskim ustanovama, i po neki sveštenik otvorenije je potpomagao dejstvovanje italijanskih političkih i vojnih vlasti.

nističkom pozadinom kojoj je u prvom redu bio cilj da održava veze sa ustanicima Crne Gore i da im pruža pomoć u stvarima i novcu. Operacijom koja je još u toku otkriven je i uhapšen obuçar Grgurević Jovan, koji je služio kao Veza između ustanika i meštana; zatim je na prepad uhapšeno u jednoj gostioni na periferiji još 12 sumnjivih lica i zaplenjena su pisma od znatne važnosti” (Arhiv VII, reg. br. 2/5—1, k. 551). Iz izveštaja prefekta Kotora od 18. oktobra 1941. guverneru Dalmacije vidi se da je Izvanredni sud Dalmacije 17. oktobra 1941. osudio sedmoricu na smrt a devetoricu na pet godina robije (vidi tom III, knj. 4, dok. br. 176 i 177).

Sada se moralo konstatovati da ova osećanja naklonosti, umesto da rastu i da postaju čvršća, polako bivaju hladnija, i oni sveštenici koji su pre činili po koju uslugu, zauzimaju sada povučeniji stav.

Sve ovo ne treba pripisivati nedostajanju predusretljivosti od strane vlasti, koje bi na neki način razočarale očekivanje katoličkog sveštenstva, njemu je baš davana velika podrška, nego — tako tvrde ljudi — uputstvima ove biskupske kurije, koja, možda pod uplivom strane propagande, ne želi da se sveštenstvo kompromituje pred javnim mnenjem time što bi otvoreno sarađivalo sa italijanskim vlastima.

Negodovanje izaziva zakašnjavanje pri postavljanju osnova za novo uređenje škole.

I u Kotoru, kamo počinje pristizati ne mali broj italijanskih činovnika, koji žele da im stignu i njihova deca, u pogledu školovanja ništa konkretno nije učinjeno, ili bar ove mere nisu poznate javnosti.

Mnogo prigovaraju što mesni civilni lekari traže sve veće honorare.

Nekolicina bolesnika, koji su otišli lekaru u kuću, platili su za jedan pregled od *15 do 20 lira*.

Isto tako, izražavaju se želje da se sredi prodaja lekova koji se, suprotno postupku u Italiji, prodaju po ceni koja je 40% veća od one označene na etiketi.

Ekonomsko stanje sve više se poboljšava, zahvaljujući mesnoj trgovini koja pronalazi mogućnost da se snabdeva robom iz Italije, i to ne pod teškim uslovima.³

Porastom javnih radova kao i radova na privatnu inicijativu zaposlena je gotovo sva raspoloživa radna snaga.

Nezvanična vest da će Nj. Ekselencija uskoro izdati naredenje kojim će svim službenicima javnih ustanova biti povećana plata za 30% izazvala je veliko olakšanje među zainteresovanimima koji su se zbog ekonomskih teškoća stvarno mučili.

Major komandant Grupe
Karlo Kađati
[Carlo Cagiati]
Kađati

³ U svom izveštaju prefektu Kotora od 14. oktobra 1941. kvestor Kotorske provincije daje drukčiju ocenu ekonomskih prilika u Kotoru. On kaže da „u svim društvenim klasama, bez razlike na poreklo, vlada zabrinutost zbog porasta skupoće i teškoća pri nabavljanju nekih namirnica“ (Arhiv VII, reg. br. 2'5—1, k. 551).

BR. 152

**IZ IZVEŠTAJA KOMANDE 6. ARMIJSKOG KORPUSA OD
18. OKTOBRA 1941. KOMANDI 2. ARMIJE O OKUPACIJI
TERITORIJE NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE IZMEĐU
DEMILITARIZOVANE ZONE I DEMARKACIONE LINIJE
NEMACKIH I ITALIJANSKIH OKUPACIONIH TRUPA¹**

BA. R.

KOMANDA VI ARMIJSKOG KORPUSA

Komanda 2. armije
Operativno odeljenje
Br. 10839

Priljeno 20. oktobra 1941-XIX

Štab — Operativno odeljenje
Poverljivo

Br. 6919 op. prot.

V. P. 39, 18. oktobra 1941; XIX

Predmet: Pregled situacije za petnaestodnevni period od 30
septembra do 15. oktobra 1941—XIX.

Prilozi: jedan

KOMANDI 2. ARMIJE

(u vezi sa aktom 9067 od 19. 12. 940—XIX)

(u vezi sa aktom 8998 od 18. 9. 1941—XIX)

Vojna pošta 10

c) *Operativna*

U vezi s prethodnim naređenjem 2. armije br. 9606 od 28.
septembra 1941.® i naknadnim naređenjem 10013 od 5. 10. 41,⁴

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 47/2—1, k. 82.
² Redakcija je izostavila tekst koji se odnosi na smeštaj i obuku
jedinica.

* Vidi dok. br. 145.

⁴ Vidi dok. br. 154.

nastavljeno je okupiranje hrvatske teritorije između demilitarizovane zone i demarkacione linije sa nemačkom okupacijom.

Na dan 9:

Divizija „Sasari“ okupirala je u 13 sati Petrovac i nastavlja čišćenje i izviđanje zone. Naišla je na mnogobrojne prekide puteva, telefonskih i telegrafskih linija, čije opravke se nastavljaju.

Divizija „Bergamo“ stigla je naveče u Kupres i Bugojno i okupirala Mliništa i Gradinu, izvršivši u cilju čišćenja upade u obližnja mesta.

Divizija „Marke“ okupirala je sa levom kolonom (dolina Neretve) Konjic; sa desnom stigla u Kalinovnik. Prilikom čišćenja u zoni Rujište (S. I. Mostar) ustanovljeno da su se ustanici komunisti udaljili iz mesta.⁵

Na dan 10:

Divizija „Sasari“ vrši izviđanja iz Petrovca prema Vrtačama ne dolazeći u dodir ni sa V arm. korp. ni sa hrvatskim trupama koje su se bile premestile prema Kulen-Vakufu. Izvršeni su obimni radovi da bi se osposobili putevi i telefonske linije.

Divizija „Bergamo“ vrši izviđanja i čišćenja i preko nemačke demarkacione linije.

1/26., dok je vršio čišćenje u zoni Sokolac⁶ (ZR-ER), bio je napadnut puščanom vatrom sa visova Suvaje (ZR-EH).

Bataljon je odbio ustanike koji su se dali u bekstvo ostavivši na terenu 15 mrtvih a ponevši sobom mnogobrojne ranjenike. Zarobljeno ih je 5, zaplenjen 1 puškomitraljez, nekoliko pušaka i mnogo municije.

Snaga ustanika procenjena je na 300 ljudi.

Naši gubici: 3 poginula, među kojima 1 oficir, 6 ranjenih, među kojima 1 oficir.⁷

Divizija „Marke“ vrši svoju delatnost u zoni Konjic i Kalinovnik.

⁵ U Rujištu su se nalazili delovi Konjičkog NOP bataljona, koji su 28/29. septembra 1941. zauzeli žandarmerijsku stanicu u tom mestu (vidi torn IV, kni 2 dok. br. 97 i 109).

⁶ Odnosi se na 1. bataljon 26. pešadijskog puka divizije „Bergamo“.

⁷ Napad je izvršila jedna desetina iz sastava 2. bataljona 3. krajiškog NOP odreda, kojom je komandovao Simo Šolaja. U prvom nletu ona je zaplenila nekoliko kamiona. Međutim, neprijatelj je izvršio protivnapad. Tom prilikom su 4 partizana poginula a 2 su zarobljena. U jedinicu su se vratila samo 4 borca, vodeći sobom 3 zarobljena okupatorska vojnika.

U neposrednoj blizini Sokolca nalazile su se snage 1. i 2. bataljona 3. krajiškog NOP odreda, koje, usled iznenadnog nailaska italijanske jedinice, nisu uzele učešća u ovoj akciji (vidi Arhiv VII, stenogr. beleške. reg. br. 5—12/6, k. 1994).

Na dan 11-og:

Divizija „Sasari“ stupila u Vrtočama u dodir sa jedinicama 2. brze divizije.

Divizija „Bergamo“ isturila izvidnice preko D. Vakufa ne naišavši na nemačke trupe.

Divizija „Marke“ vrši uobičajenu aktivnost izviđanja i čišćenja.

Na dan 12-og:

Divizija „Sasari“ stigla sa 1. bataljonom iz Petrovca na raskrsnicu Velagići zapazivši duž itinerera gotovo potpuno porušena naselja i komunikacije.

U zonama drugih divizija izviđačka ili operativna aktivnost ometana je vetrovima, kišom i snegom na uzvišenijim mestima.

Na dan 13-og:

Divizija „Sasari“ okupirala Ključ ne naišavši na otpor. U ostalim zonama nikakvih novosti.

Na dan 14-og i 15-og:

Tri divizije vrše izviđačku aktivnost ili čišćenje bez novosti vrednih spomena.

Divizija „Bergamo“ na dan 15-og okupirala Prozor.

3) — *Duh jedinica* —

4) — *Razno* —

General
Komandant Armijskog korpusa
(R. Dalmaco)
Dalmaco

BR. 152₆

**IZVOD IZ IZVEŠTAJA KOMANDE 5. ARMIJSKOG KORPUSA
OD 18. OKTOBRA 1941. KOMANDI 2. ARMIJE O OKUPA-
CIJI TERITORIJE NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE IZ-
MEĐU DEMILITARIZOVANE ZONE I DEMARKACIONE LI-
NIJE S NEMACKIM TRUPAMA¹**

19 A 8

mz/

KOMANDA V ARMIJSKOG KORPUSA
Operativno odeljenje

Br. 7534 Op. prot. poverljivo V. P. 41, 18. oktobra 1941/XIX

Prilozi: 3

KOMANDA 2. ARMIJE
OPERATIVNO ODELJENJE

Br. 10750
Stiglo 18. oktobra 1941/XIX

Predmet: Izveštaj o situaciji

(petnaestodnevni 1—15. oktobar)

KOMANDI 2. ARMIJE

V. P. 10

2.) — AKTIVNOST JEDINICA

c) *Operacije.*

Okupirana je hrvatska teritorija između demilitarizovane i teritorije pod nemačkim oružanim snagama.² U akciji su učestvovali 1. brza divizija ojačana art. divizionima sa konjskom vučom iz peš. divizije „Lombardija”; 2. brza divizija (manje jedan bataljon bersaljera) ojačana III bataljonom 1. peš. puka,

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 10/2—1, k. 81.

² Vidi dok. br. 154 i 162.

LIV bataljonom cr. koš., II divizionom 23. artiljerijskog puka; divizija „Re“ sa 1. pešadijskim pukom (manje jedan bataljon) i jedan bataljon 6. bersaljerskog puka. Divizija „Lombardija“ je pre akcije proširila svoju teritorijalnu nadležnost na demilitarizovanu zonu koja je ranije bila u nadležnosti 1. brze divizije, s ciljem da oslobodi komande i jedinice ove divizije od posadnih zadataka.

Pokret se je razvio u predviđenom vremenu i redu; od strane ustanika ispaljeno je samo nekoliko puščanih metaka na jedinice prethodnice ili zaštitnice. Držanje jedinica je odlično, stanovništvo je lepo primilo naše vojnike. Trupe su se brzo smestile i pristupile ne lakom zadatku da zavedu red na teritoriji i da reorganizuju građansku i ekonomsku aktivnost; vrši se popravka telegrafsko-telefonskih linija koje su velikim delom bile isprekidane.

Peš. diviz. „Lombardija“ je pristupila jednoj obimnoj akciji čišćenja u zoni Jasenak gde se ugnezdila jedna grupa ustanika koja se ističe svojom veštinom i hrabrošću. Rezultati ove operacije, koja se izvodi, do sada su bili ograničeni i nisu uspeli da osujete zasede protiv naših jedinica.³ Na teritoriji Like, nakon izvedenih operacija čišćenja u zoni Vrhovina i raznih kaznenih ekspedicija završenih razaranjem kuća i brojnim hapšenjima talaca, ustanička aktivnost je umanjena i postoje znaci popuštanja.⁴

Nadzor železničke pruge, obalskih postrojenja, magacina ili slagališta kao i nadzor u cilju čuvanja javnog poretka, pojačan je do maksimuma. Mada se nije uspelo sprečiti izvršenje nekih napada na železničke pruge, u mnogo slučajeva, na anektiranoj kao i na okupiranoj teritoriji, stražarska služba je uspela da spreči zločinačke pokušaje, uklanjajući na vreme već na pruzi postavljen eksploziv ili primoravajući sabotere da ostave svoje sprave i da se dadu u bekstvo.

Što se tiče napada na železničku prugu, u toku je brižljiva istraga od strane Kr. karab. Kr. karab. su u sadašnjoj političkoj situaciji pozvani da izvrše mnoge i teške zadatke.

³ U zoni Jasenak dejstvovali su delovi Drežničkog NOP odreda i seoski partizanski odredi tog kraja. U drugoj polovini septembra i početkom oktobra u zoni Jasenka i Drežnice izvedeno je više uspešnih napada na italijanske vojnike i porušene su gotovo sve komunikacije. Italijani su bili prinuđeni da 9. oktobra povuku svoj garnizon iz Drežnice (u Brinje), koju su partizani istog dana zauzeli i time oslobodili čitavo područje drežničke opštine (vidi dok. br. 172 u ovoj knjizi; tom V, knj. 1, dok. br. 45, 49, 61, 67, 83, 178, 182 i 187, knj. 2, dok. br. 21 i 123; Arhiv VII, reg. br. 1—1/3 i 15/2—7, k. 2009: stenografske beleške).

* Vidi dok. br. 146 i 149.

Sekcije kojima sada raspolaže Armijski korpus nisu dovoljne i bilo bi potrebno i hitno znatno pojačanje.

M.P. Divizijski general
Zastupa
Komandanta Arm. korpusa
B. Fiorenoli⁵
Fiorenoli

BR. 164

UPUTSTVO KOMANDE 5. ARMIJSKOG KORPUSA OD 20. OKTOBRA 1941. O BORBI PROTIV USTANIKA¹

gr/

KOMANDA V ARMIJSKOG KORPUSA ,
Operativno odeljenje

Br. prot. 7900 Op. poverljivo V. P. 41, 20. oktobra 1941—XIX

I — GERILA

UVOD

Gerila, ili borba bandi, je lokalna pojava kojom se vrši oružana intervencija elemenata sa određenog područja čiji mentalitet, interese, društvena protivrečja, individualistički i sitno-pokrajinski duh ona odražava.

Ovom usko lokalnom fenomenu nadovezuje se, sa sličnim načinima izvođenja, gerila koju vode elementi neposrednije podsticani, potpomagani i rukovođeni od strane neprijateljskih tajnih službi.

Bande, male ili velike, utiču sa svoje strane na stanovništvo, dobijajući, milom ili silom, materijalnu pomoć, obaveštajne podatke, saučesnike.

KRITERIJI I NAČINI IZVOĐENJA AKCIJE BANDI

- 1) Lukavstvo koje teži da do krajnjih granica iskoristi upotrebu sile putem iznenađenja;

⁵ Benedetto Fiorenzoli, komandant peš. divizije „Re”

¹ Original (odštampan) u Arhivu VII, reg. br. 17/5—9, k. 401.

- 2) korišćenje jednog komplikovanog terena, ali savršeno poznatog pojedincima, a pored toga organizovanog pomoću:
 - logističkih tačaka oslonca;
 - itinerera označenih ugovorenim znacima;
 - raznih zbornih mesta utvrđenih svaki put za svaku pojedinu akciju;
 - signalizacija na daljinu i putem signalne veze kojom se služe ne samo gerilci već, i pre svega, stanovnici pomoću znakova, lozinki itd.;
- 3) iznenadni napad na logore, ili na bokove ili u leđa malih kolona u maršu;
- 4) zasede na naročito podmuklim mestima koja su pogodna za neposredno efikasne napade;
- 5) širenje, naročito preko tobožnjih dezertera iz bandi, takvih vesti koje mogu da navedu traganje na pogrešan put, da pruže neosnovano osećanje sigurnosti u odnosu na izvesne zone, da na drugom mestu preuveličaju opasnosti ili pretnje;
- 6) vesto, lukavo i podlo smišljanje i sprovođenje u delo svakog lukavstva koje je u stanju da među pripadnike protivničkih regularnih trupa unese nemir i da ih impresionira otkrivajući i iskorišćavajući njihovu nepripremljenost i naivnost.

Jednom reči, svaki vođa bande teži ne toliko da pobije velik broj ljudi koliko da zaplaši najveći mogući broj protivnika i stanovnika munjevitim pokretima, iznenađenjem, značajem ubijenih ili zarobljenih lica, pored neophodnosti da se dokopa namirnica i druge robe.

PONAŠANJE BANDI

Bande, iako deluju na savršeno poznatom terenu, u načelu sa najvećom pažnjom organizuju svoj život, svoje pokrete, svoje akcije. To jest:

1. Formiraju sopstvene logističke centre u malim selima i zaseocima, koje zatim koriste slanjem svojih ljudi u toku noći, ili pak postižu da ih čak usred dana (u šumi) snabdevaju stanovnici, obično žene ili deca.

2. Utvrđuju i označuju svoje itinerere za kretanje ili napad obeležavajući ih stubovima, žicom, granama, konopcima ili krpama pričvršćenim za rastinje, kamenje ili stenje, raspoređenim različito, i drugim sitnim predmetima ili napravama od kojih svaki ima ugovoreno značenje.

Na ove znakove paze stanovnici, takođe žene i deca, apsolutno pouzdani, koji ih ponovo postavljaju na mesto ako su odneti ili uklonjeni.

3. Stanovnici služe kao vodiči i saopštavaju bandama ili njihovim izaslanicima *novosti* iz zone.

4. Premeštanja bandi duž ovih itinerera su laka, brza i neprimetna, a isto tako i prikupljanje obaveštenja.

5. Akcije bandi teže:

- a) da uklone pre svega naše delove za osmatranje i obezbeđenje, bilo u pokretu bilo u mestu;
- b) da iznenade naše jedinice vatrom sasvim izbliza i, najradije, ručnim bombama, iznenađujući ih sa dominantnih tačaka i u trenucima kad popusti budnost;
- c) da oštete centre i elemente snabdevanja, zaustavljajući transportna sredstva (kamione i kola komore) i zaplenjujući oružje, municiju, namirnice a ponekad se služe i vojnom odećom kojom žele da nas zavaraju prurušavanjem obaveštajaca i agitatora.

BORBA PROTIV BANDI

1. Gerila se uništava kontragerilom, a ne borbom na otvorenom polju.

2. Lukavstvo se savlađuje lukavstvom; vestina neprijatelja se preduhitrava inteligentom i opreznom maštovitošću; iznenađenje se osujećuje stalnom budnošću.

3. Organizovati detaljno život, pokrete i akcije, na osnovu širokog predviđanja onog što neprijatelj, svojim zagriženim neprijateljstvom, može da zasnuje na našu štetu.

4. Svaki naš pripadnik treba da živi, da se kreće i deluje u sredini potpune, neprestane sigurnosti. Savršeno svesna disciplina treba da spreči sve i svakog da sebi dozvole odstupanje od tih principa.

5. Kad se postigne sigurnost u mišljenju, u odlukama, u navikama sviju, preduzimaju se mere za aktivan deo borbe.

6. Nijedan naš pripadnik ne sme da ide usamljen ni u gomili, već u društvu i istovremeno izdvojeno, što znači u grupicama koje nisu udaljene jedna od druge i koje su dobro povezane *glasom* tako da mogu blagovremeno da jedna drugoj prikoče u pomoć.

7. Pred mogućnošću da se padne u zasedu tamo gde se to najmanje očekuje, ne sme se računati s tim da će biti vremena za promenu mesta ili položaja: naprotiv, potrebno je odgovoriti *odmah* ili, još bolje, otvoriti vatru pre protivnika.

8. Oružje i ručne bombe, ali pre svega ljudi, moraju biti spremni u *svakoj prilici* i na *svakom mestu* da brzo i efikasno

odgovore na iznenadne napade, vatrom i pokretima koji teže da opkole protivnika ne dozvoljavajući mu da se izvuče.

9. Snabdevanje treba vršiti duž itinerera na kojima se nalaze posade na otprilike jednakoj udaljenosti, i pomoću transporta sa jakom pratnjom iz istih posada, uzastopno.

10. Formirati zalihe namirnica u svakoj posadi i koristiti do maksimuma lokalne izvore radi svođenja na minimum učestalosti snabdevanja.

11. Pre nego što se pristupi napadima ili čišćenjima, opkoliti zonu gde živi banda, snažno blokirajući njene itinerere jedinicama skrivenim u *zasedi*, nakon hapšenja i udaljavanja stanovnika iz mesta koja je podržavaju ili simpatizera i nakon odnošenja i uklanjanja svakog predmeta ili znaka koji može da služi kao putokaz neprijateljima ili njihovim izaslanicima.

12. Svaki predmet ili znak koji sa stabala, stubova, prozora, dimnjaka ili zvonika može da predstavlja ugovoreni znak za bandu, pored toga što mora biti skinut, treba da bude povod za hapšenje najbližih stanovnika čak i ako su samo malo osumnjičeni: naročito treba paziti na svetlosne i dimne signale.

13. Svaki prepad, pored neposrednog reagovanja, mora biti praćen hapšenjem svakog ko se, pod bilo kakvim izgovorom u bilo kakvom stavu, nalazi na licu mesta ili u blizini.

14. Udaljeno stanovništvo treba držati zarobljeno u veoma udaljenom i sigurnom mestu i ne sme se puštati, ni delimično, dokle god banda ne bude zarobljena ili uništena.

15. Pomoći stanovništva može se pribegavati samo u slučaju ako je sasvim izvesno da je ono duboko politički ili lično neprijateljski raspoloženo prema članovima bandi.

16. Ako se javi neko ko se nudi kao vodič da bi se iznenadila banda, treba prethodno ispitati ko je on proveravajući što je moguće bolje prirodu i iskrenost razloga koji ga pokreću. U toku puta treba paziti na svaki pa i najmanji pokret vodiča, spremno ga likvidirati u slučaju da se otkrije prevara; a istovremeno treba paziti na sav okolni teren kako bi se na vreme primetile eventualne izvidnice, signalisti, signalna sredstva, naganje ili potezne mine, oružje i ljudi u *zasedi*. U tom cilju treba ići napred polako, pažljivo i promišljeno.

17. Ozbiljna je greška držati brz tempo, naročito sa motornim vozilima: na taj način vozila se na kraju prevrnu udarivši na iznenadne prepreke ili se dobiju meci i ručne bombe pre nego što se uoči da se naišlo na opasno mesto.

18. U ovoj vrsti borbe od naročitog je značaja brižljivo vođena obaveštajna služba, kroz detaljno i strpljivo proveravanje vesti i indicija prikupljenih na bilo koji način, upoređujući ih međusobno kako bi se uzele u obzir one koje su utvrđene a odbacile one koje su opovrgnute očevitim dokazima.

19. Potrebno je energično suzbijati i pažljivo neutralisati nepovoljan efekat koji su na sopstvene trupe ostavile štete koje su im nanele bande u početku.

20. Treba imati na umu i širiti među našim jedinicama prirodno poimanje o malobrojnosti neprijateljskih snaga i pune sigurnosti da se može neutralisati njihov jedini adut — iznenađenje — pomoću budnosti, promišljenosti i brzine.

21. Pošto banda nema dovoljno snaga da akciju dovede do kraja i računa samo na moralni efekat prvih iznenadnih gubitaka koje nam nanosi, potrebno je suprotstaviti joj veliku hladnokrvnost, budnu, savršeno tihu i koja odmah kažnjava.

22. Svakom gubitku koji pretrpimo mora odmah slediti daleko teža represalija protiv bande tako da se podigne moral i podvuče borbeni duh naših.

23. Svako lice primećeno na opasnim tačkama terena treba da bude obasuto paljbom, ma kakvo bilo njegovo držanje. Tako se na tim mestima niko neće usuditi da zaustavi.

DETALJNI MODALITETI

1. *Nastojati da se stanovništvo odvoji od bandi, pažljivo se obaveštavajući o antagonističkim osećanjima i interesima na koje se možemo osloniti.*

2. Obezbediti saradnju seoskih starešina, povlađujući njihovim ambicijama i obaveštavajući se kod njih o mesnim običajima i težnjama koje treba poštovati.

3. Uzeti za taoce (u formi pritvaranja radi istrage) porodice kako odsutnih ljudi, tako i onih koji služe kao konfidenti ili vodiči.

4. Svako zaustavljanje trupa obezbediti kružno postavljenim odeljenjima za nadzor i osmatranje, svako od bar 4 čoveka, okruženim zaprekama od priručnih sredstava (naročito je efikasna bodljikava žica skrivena u travi na maloj udaljenosti od položaja), ili raspoređenim u lovačkim jamama.

5. Na udaljenosti od stotinjak metara od njih postaviti *uveče* automatske signale za uzbunu koje treba skinuti *u zoru*.

6. Trupe neka kako danju tako i noću izbegavaju galamu ili druge karakteristične znakove za otkrivanje.

7. Postaviti oružje sa pripravljenim nišanom na pomoćne odbrane i duž obaveznih prolaza.

8. Formirati brižljivo mnogostruke veze, naročito optičke i akustičke.

9. Utvrditi da se na znak uzbune delova za nadzor, trupe iza njih prikupe u *tišini* u položaju „lezi“, sa nataknutim bajon-

netima; čim otkriju položaj neprijatelja, neka pažljivo pokušaju da ga uhvate između dve vatre.

10. Imati dobro na umu da je najefikasnija akcija protiv bande ona koja dovodi do njenog okruženja, neizbežno sprečavajući izmicanje kroz pokrivenu zonu (šumu ili šumarak).

11. Otvarati vatru mirno i pažljivo nišanići; na brdovitim, ili bilo kakvim opasnim terenima, *volumen vatre* je savršeno beskoristan, čak i štetan.

12. Zarobljenici neka budu odmah *svučeni* da bi se lišili svakog sredstva za napad i da bi se pažljivo ispitalo nisu li među njihovim stvarima skriveni dokumenti (tražiti ih i ispod postave i u rubovima).

Pošto se zatim zarobljenici podvrgnu pažljivom saslušanju, i kad se iscrpe svaka njihova obaveštajna korist, neka budu neumoljivo podvrgnuti ratnom zakonu.

13. Razbijene bande treba goniti vatrom mitraljeza i minobacača (u nekim slučajevima i artiljerijom), dok druge trupe nastoje da preseku itinerer kojim idu delovi koji se povlače: napadi i kontranapadi moraju uvek biti obuhvatni a nikad prosto frontalni!

14. Za svaki slučaj treba unapred utvrditi za naše trupe jedno sabirno mesto za prikupljanje posle akcije, sa prilaznim itinererima dobro označenim znakovima.

ZAKLJUČAK

a. Akcija protiv bandi zahteva čvrstinu nerava, stalan nadzor, detaljno zapažanje svakog korisnog obaveštajnog elementa, borbeni duh, veliko upoznavanje ljudske i topografske sredine, puno poverenje u same sebe.

b. Izraziti značaj dobijaju: inteligencija, oštroumnost, karakter i delatnost nižih oficira, podoficira i kaplara.

c. Gerilski rat je proba koja na nepogrešiv način otkriva pozitivne i negativne kvalitete svakog, i na jasan način pokazuje eventualne ranije greške u ocenjivanju ljudi.

d. Najveći značaj imaju posmatrački duh, *preventivna* promišljenost, oštroumnost.

e. Ta svojstva je neophodno razvijati kod *svih*, do najobičnijih vojnika, ohrabrujući ih da izlože svoje ideje koje ponekad nikako ne treba zanemariti.

f. Duhovna učmalost i odricanje unapred od stalnog usavršavanja izvori su žalosnih iznenađenja.

g. Naročito efikasno je započeti *istovremenu*, dobro pripremljenu i brzo sprovedenu, vatrenu akciju od strane naših nepokretnih, elemenata i drugih koji se ustremljuju na bok i za leđe neprijatelja.

Primedba: U pogledu akcije u šumi skrećem pažnju na poznatu brošuru koju je sastavila ova Komanda, a što se tiče odbrane obala i železničkih pruga na okružnice koje se posebno odnose na ta pitanja.

II — POSEBNI SLUČAJ SADAŠNJE PARTIZANSKE BORBE

U severnom delu sadašnje teritorije koju okupira Armijski korpus, napadi imaju na izgled sporadičan karakter, ali u stvari njima rukovodi jedna centralizovana organizacija, u kojoj izvestan broj vođa raznih činova sačinjavaju bivši španski borci; njen je cilj, kako izgleda, oslobođenje teritorije kako od Italijana tako i od sadašnjeg hrvatskog režima.

Za ovim poslednjim ciljem se, međutim, ne teži tako izrazito, što zajedno sa drugim znacima opravdava poneku sumnju.

U svakom slučaju, dela ovih partizana imaju izrazito obeležje razbojništva, prvenstveno zasedama duž drumova, napadima na železnicu, iznenađivanjima naših malih i izolovanih delova; reč je o ljudima koji savršeno poznaju teren, i stoga su dobri strelci, vešti u izboru položaja za zasedu i spremni da umaknu posle svake akcije kako bi, čak i kroz šumu i bez označenih itinerera, stigli do grupa kuća ili sela u kojima se sakrivaju ili se pretvaraju da su mirni stanovnici.

U toj sredini saučesništvo stanovništva je gotovo opšte.

Borba protiv takvih partizana treba da se vodi istovremeno i sa istom žestinom:

a. u pogledu *bezbednosti*: sa istim modalitetima koji su pomenuti u prvom delu;

b. u pogledu *preduhitavanja*: pomoću aktivne obaveštajne službe, odvojenih, stalnih, ponavljanih, suočavanih, unakrsnih saslušanja zarobljenih partizana i stanovnika; proučavanje svakog dokumenta i svakog znaka koji može imati karakter dogovora; veoma pažljivi pretresi; dobijanje i iskorišćavanje dokumenata; razborito korišćenje konfidenata;

c. u pogledu *represija*:

— streljanjem ustanika zarobljenih na bilo koji način odmah nakon saslušanja i pažljivog ispitivanja odeće radi otkrivanja eventualnih dokumenata, čak i ako su brižljivo sakriveni;

— hapšenjem simpatizera i istim postupkom prema njima: — ucenama vođa;

— dugim i strpljivim pokretima kadrim da iznenade i zarobe partizane i njihove pomagače prenosioce naređenja i vesti;

— pritiskom na predsednike opština, koje treba učiniti naročito odgovornim za simpatizerstvo njihovih stanovnika;

d. u pogledu *propagande*: s jedne strane, naglašavajući neprijateljski duh naših trupa podižući im moral pažljivo organi-

zovanim i dobro sprovedenim akcijama do *kraja*, jer ta vrsta protivnika je sjajna pri prvom kontaktu, ali nema sredstva da istraje u borbi protiv odlučnih ljudi; s druge strane, čuvajući naše vojnike od podmukle društveno-političke propagande koju sprovode stanovnici a možda i sami zarobljenici, bilo usmeno bilo pomoću letaka i drugih napisa koji se mogu širiti među stanovništvom (na hrvatskom) ili među našima (na italijanskom).

e. u pogledu *iznuravanja* protivnika: tražeći način da mu se spreči snabdevanje i oduzmu sredstva za život ili municija, koji su obično skriveni u nekim kućama u selima, izolovanim grupama kuća i pećina; sprečavajući apsolutno svaki pokret ma kog lica izvan naselja.

U načelu ovi partizani ne ostaju dugo zajedno i stoga se njihovo zarobljavanje mora oslanjati pre svega na detaljnu obaveštajnu službu i uzastopne zasede i kontrazasede, imajući dobro na umu da ove akcije uspevaju samo ako *svi naši*, ne isključujući nikoga, imaju uvek um, uši, ruke i oružje *u pripravnosti*, i ako se kreću tiho, bez šuma, kao što sam ja uvek učio u pogledu akcije u šumi.

Ako se zatim dozna da su se partizani prikupili u jednom određenom mestu, treba ga opkoliti u najvećoj tajnosti, uništavajući svako sredstvo za signalisanje ili dojavljivanje neprijatelju, i zatim pristupiti sistematskom detaljnom čišćenju duž koncentričnih pravaca.

Najpre opkoljavanje a zatim koncentrično čišćenje obeležja su i neposrednih reagovanja na svaki napad.

III — UPOZORENJA OPSTEG KARAKTERA

Ove beleške i druge koje će ova Komanda eventualno moći da izda na osnovu daljih obaveštenja, ne iscrpljuju i neće iscrpsti materiju jer, kao u bilo kojoj drugoj borbi, inicijative protivnika mogu biti bezbrojne i prema tome isto tako bezbrojne treba da budu mere predviđanja s naše strane.

Oštroumnost neprijatelja preduhitrava se i neutralise najvećom oštroumnošću s naše strane; iznenađenje se osujećuje budnošću i spremnošću; zaseda, o kojoj javljaju organi obezbeđenja, sprečava se vatrenom akcijom i istovremenim pokretom na bokove i zaleđe.

Neprijatelj je malobrojan ali lukav i dinamičan: u svakom slučaju i svuda moraće da naiđe na još veće naše lukavstvo i dinamizam.

GENERAL ARMIJSKOG KORPUSA
KOMANDANT
(Rikardo Baloko)

IZVEŠTAJ KOMANDE OBAVEŠTAJNOG ODSEKA 6 ARMIJSKOG KORPUSA CD 21. OKTOBRA 1941. KOMANDI KORPUSA O VOJNO-POLITIČKOJ SITUACIJI U BOSANSKOM PETROVCU, KLJUČU, SANSKOM MOSTU I MRKONJIČ-GRADU¹

rs

TJ akta

Poverljivo

Dvostruki omot

OBAVEŠTAJNI ODSEK

975/Ob.

V. P. 86, 21. oktobar 41.

— jt

Dnevni izveštaj

KOMANDI VI ARMIJSKOG KORPUSA

V. P. 39

Vojno-politička situacija u nedavno okupiranoj zoni

Petrovac

1. Veliko vrenje vlada među stanovništvom Petrovca iz sledećih razloga:
 - a) Prisustvo nekolicine ustaša među kojima:
 - Halja Hujić, predsednik opštine, opasan čovek koji je bio jedan od glavnih krivaca za pokolj Srba.
 - Kulenović Hamdija, trgovac.
 - Brkić Petar, logornik.
 - Sjiuzim Vladimir, šumarski inženjer, zamenik sreskog načelnika sa funkcijom sreskog načelnika.
 - Husein Ferizović.
 - Ibrahović Osman.
 - b) Gore pomenuti sreski načelnik izjavio je da će pravoslavnima dozvoliti samo dva puta nedeljno da ulaze u Petrovac.
 - c) Pravoslavni traže da u Petrovcu muslimani budu razoružani, jer predstavljaju stalnu opasnost. Dokaz za to je da nijedan pravoslavac nema hrabrosti da uđe u Petrovac, a naročito starešine i oni što su učestvovali u borbama.

¹ Kopija originala (pisana na mašini), bez završetka, u Arhivu VII, reg. br. 7/1—1, k. 654.

- d) Pravoslavci ne traže da njihovi ljudi dođu na vlast u Petrovcu, ali bi bili zadovoljni kada bi sadašnji kompromitovani Hrvati bili zamenjeni drugim Hrvatima koji se nisu kompromitovali u borbama protiv Srba.
- Svi mrze sreskog načelnika koji će sigurno biti ubijen ako za nekoliko dana ne bude udaljen iz Petrovca.
- e) Nijedan Srbin nije uspeo da dobije svoju imovinu, štaviše moraju da prisustvuju prizorima kad mnogi muslimani, koji napuštaju Petrovac, nose sobom sve što su uspeli da opljačkaju;
- srpski stanovi su prazni;
 - kukuruz je odnet;
 - isto je i sa stokom.
- f) Najzad, pravoslavci traže da se u potpunosti sprovede ono što je najavljeno lecima bačenim iz italijanskih aviona, a to je: red i pravda, Srbi žele da se vrate svojim kućama sigurni i pod zaštitom italijanskih snaga i da im se naknadi šteta.
- g) Zandarmerijski kapetan Svob Filip, uredan čovek, koji poštuje red, cenjen od svih, dobio je naređenje za premeštaj u Bihać. Umesto njega treba da dođe jedan major omrznut u narodu koga smatraju odgovornim za pokolj Srbia. Treba izbeći ovo smenjivanje.
- h) Situacija je veoma delikatna, jer su jake grupe naoružanih ustanika još uvek raspoređene u zoni severno od Petrovca a sa njima pokušavaju da se povežu komunisti koji su pobjegli iz Drvara. Nije isključeno da će zatim neki koji budu ostali u toj zoni vršiti aktivnu propagandu među naoružanim Srbima te oblasti.
2. Hrvatske trupe koje su bile raspoređene u Petrovcu, već su evakuisale selo, sem jedne čete koja je ostala radi poseda-nja mesta.

Druga četa još uvek se nalazi u Bravskom.

Ključ

1. Stanovništvo ovog mesta je gotovo potpuno muslimansko. Primilo je naše trupe ravnodušno. Mesne vlasti izgleda izražavaju nameru da sarađuju sa nama i da rade na smirivanju zone. Stanovništvo zone severno od Ključa većinom je pravoslavno. Stupili smo u kontakt sa četničkim rukovodiocima zone Ribnik (VS—EU) koji su izjavili da se raduju dolasku italijanskih trupa, samo im je žao što nisu mogli na vreme da izveste ljude koji su se razišli po planinama zone Slatina (ZI—EQ). Tvrdili su da se raširila vest kako su

Italijani zapalili Drvar i naumili da se pridruže ustašama da bi se borili protiv Srba. Potvrdili su svoju nepokolebljivu nameru da ne ostanu pod hrvatskom vlašću zato što su ustaše masakrirali sve Srbe u mestu Ključ i veliki deo Srba iz okoline i zato što su hrvatski ministri nedavno izjavili da će se program hrvatske vlade uvek bazirati na uništavanju Srba. Tvrde da uopšte nisu komunističkih ubeđenja i da će na svaki način sprečavati komunističku propagandu među seoskim stanovništvom. Bili su pozvani da saopšte pravoslavnom stanovništvu da se vrati svojim kućama i da ga uvere da će biti pod zaštitom naših trupa.

2. U Ključu je raspoređen hrvatski 1. bat. 10. peš. puka sa 2 čete; jedna četa je raspoređena u Sitnici, jedna četa u Banjoj Luci. Komandant bataljona je kapetan Sjenjak koji je već bio u kontaktu sa četnicima i uverio ih da se nad njima više neće vršiti nasilja.
3. Prekid između Ključa i Čađavice: dva mostića, koja su bila dignuta u vazduh, odmah su popravljena. Jedan veliki odron u mestu Klokotovac (ZI—FG) juče je popravljen, tako da je vozilima omogućen prolaz. Danas je u toku popravljavanje mosta između Čađavice i Varcar-Vakufa² (ZP—FG), za koje je potrebno više vremena. Smatra se da će sutra biti uspostavljen saobraćaj.

Vrlo su teški prekidi na telefonskoj liniji između Ključa i Čađavice,³ te će biti potrebno više dana za ponovno uspostavljanje veze.

Sanski Most

- I. Naselje u kojem većinu predstavljaju muslimani a Hrvata je malo. Srba što poubijano što pobeglo.

Situacija u susednoj zoni je naročito nezgodna jer su naoružani ustanici raspoređeni u velikom broju (na hiljade) po čitavoj zoni zapadno od Sanskog Mosta.

Juče su se vodile borbe između ustanika i Hrvata u blizini s. Došci (UO—GM). Jedna naša četa koja je upućena u izviđanje u pravcu tog mesta naišla je na nekoliko zapaljenih kuća na brežuljcima severno od puta.

Izgleda da se ustaničke baze nalaze u zoni Palanka (UH—FX) — Tuk Bobija (UH—FV) i u zoni Prav. Sanica

² Sada: Mrkonjić-Grad.

³ Prema izveštaju Ministarstva prometa i javnih radova NDH od 20. septembra 1941, telefonske linije su prekinute sredinom septembra 1941 (*vidi tom IV, knj. I, dok. br. 327*).

(UQ—FR). U ova dva mesta došlo je do sukoba između Srba i hrvatskih jedinica upućenih u tu zonu.

Komandant italijanskog garnizona pokušava da stupi u borbeni dodir da bi saznao realnu situaciju u zoni. Mnoge teškoće stvara raštrkanost hrvatskih jedinica dislociranih na sve strane u grupama od 30—40 ljudi, koji onemogućavaju da se tačno utvrdi jačina ustaničkih snaga time što daju preterana i protivrečna obaveštenja.

2. U Sanskom Mostu su dislocirane dve čete 6. bataljona pešađijskog puka „Zagreb“ pod komandom jednog kapetana; jedna četa je dislocirana po grupama između Sanskog Mosta i Vrhpolja (VO—FT); jedna četa severno od Sanskog Mosta, duž pruge za Prijedor.

Pruga Prijedor—Sanski Most—Bravsko funkcioniše mada je stalno ugrožavaju ustanici u zoni Sanica. Na toj deonici saobraća 9 lokomotiva.

3. Na putu između Ključa i Sanskog Mosta i na telefonskoj liniji nema prekida.

Varcar-Vakuf

1. Izgleda da su vlasti Varcar-Vakufa voljne da saraduju s nama. Ustanici su se povukli u oblast Ribnika (vidi vesti iz Ključa br. 1) a neki i preko demarkacione linije.

Po dolasku naših trupa više pravoslavaca se vratilo u selo. Uopšte situacija je dosta mirna, bar za sada.

2. Hrvatski garnizon Varcar-Vakufa sastoji se od jedne čete.

IZVEŠTAJ

Ključ

Noću uoči 18. tek., u zaseoku Biljani, muslimani naoružani vojničkim puškama pucali su na srpsko stanovništvo, ali žrtava nije bilo. U pomenutom mestu još uvek ima naoružanih ustaša i komunista koji vrše razna divljaštva nad srpskim stanovništvom koje preklinje da ga zaštitimo.

Gračac

Kruže glasovi da će se ovih dana naoružani Srbi okupiti na okolnim brdima da bi zatim ušli u Gračac i poubijali hrvatske vlasti u cilju osvete. Ti glasovi ne mogu se proveriti jer se i Hrvati i Srbi plaše neke osvete. Mesna komanda garnizona pojačala je službu nadzora i obezbeđenja.

Drvar

Na dan 21-og pijaca je bila naročito živa; prodato je goveda i ovaca, suve kože i razne robe. Ponovno uspostavljanje trgovine povoljno se odrazilo na stanovništvu.

Starešine sela koje je sazvaio naš poverenik izjavile su da žele da sarađuju protiv komunista — zajedničkih neprijatelja. Izneli su da u zoni nedostaju osnovni prehrambeni artikli, naročito so. Brašno se i dalje prodaje i besplatno deli stanovništvu.

Na dan 21. bilo je izvršeno čišćenje u zoni Otaševac — Materića klb. (UH—EU), gde je iz više izvora bilo saopšteno o prisustvu komunista. Izviđanje koje su izvršile tri kolone dolazeći iz Drvara, Pasjaka (TP—EU) i iz Glavica (TP—EZ) prema Materića klb. i Materića uvali, bilo je bez rezultata; komunista uopšte nije bilo, jer izgleda da su prešli u drugu zonu; proveravanje je u toku. Prikupljeno je mnogo stoke, ali se pokazalo da je privatna svojina.

Vrlika

Prilikom jednog izviđanja u zoni Uništa utvrđeno je da se na dan 18-og pojavilo u zoni oko 20 četnika u cilju zastrašivanja stanovništva i oduzimanja stoke. U zoni jugoistočno od Uništa, između brda Špija i Kurozeb, ti ljudi su na dan 18-og oduzeli oko devedeset ovaca koje su vraćene čim su četnici saznali da je oduzeta stoka bila vlasništvo pravoslavaca.

Izgleda da je jedna četnička banda sastavljena od 200 do 300.⁴

⁴ Redakcija ne raspolaže završetkom izveštaja.

UPUTSTVO KOMANDE 2. ARMIJE OD 23. OKTOBRA 1941.
KOMANDI 5. ARMIJSKOG KORPUSA O BORBI PROTIV
PARTIZANA¹

Kopija

KOMANDA 2. ARMIJE
Operativno odeljenje

br. 10.977 — *Tajno* Vojna pošta 10, 23. oktobra 1941—XIX

Predmet: Akcije protiv ustanika

KOMANDI V ARMIJSKOG KORPUSA

Vojna pošta

Dopuna aktu br. 9758 od 1. oktobra o.g.²

Osnova svake akcije protiv ustanika treba da bude:

- neprekidna dobro organizovana obaveštajna služba, koja ima mogućnost da deluje u dubini ustanika,
- priznavanje načina ratovanja ustanika (neprijatelj pokretljiv; oprezan, teško obuhvatljiv, smeo u napadima koje produčava i izvodi vrlo vešto;
- služba osiguranja pažljivo prostudirana i organizovana vanrednim radom jedinica itd.;
- usredsređena pažnja svih oficira i podoficira, s obzirom na sadašnju stvarnost: *iznenaditi a ne biti iznenađen*;
- spremna i neposredna reaganja koja, da bi uspela, treba uvek da budu prethodno pripremljena.

Pored operacija kojima se reaguje postoje operacije s ciljem da se protivnik istera iz skrovišta i zarobi. Ove treba da budu pripremljene i proučene s praktične strane, i to:

- traženje najvećeg mogućeg broja podataka o ustanicima (jačina, navike, imena, mesta rođenja, mesta boravka, naoružanje);

¹ Prepis originala (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 22/2—1, k. 79.

² Redakcija ne raspolaže pomenutim aktom.

- neposredno opkoljavanje opasnih zona. Obično čišćenje bez opkoljavanja ne dovodi do konkretnih rezultata;
- čišćenje vršiti potrebnim snagama, koje treba da manevrišu ne masovno nego po delovima u jakim grupama, po mogućnosti uz neposrednu podršku, koristeći teren; oružje na gotovs, mnogo municije, osmatranje svuda, taktika louaca;
- delovi za gonjenje da budu pri ruci, dislocirani na prikladan način, bilo radi toga da zadrže ustanike, koji bi uspeali izbeći čišćenje, bilo da smenjuju trupe koje su već angažovane.

Pri kontaktu akciju voditi do kraja, goniti ustanike. Ako je operacija bila dobro organizovana, ovi treba da padnu u klopku:

- već jednom započeta borba ne sme se ograničiti na početni kontakt i na običnu vatrenu akciju; treba zarobiti ustanike. Iznenađenja kojima obično počinje napad pobunjenika ne smeju paralizovati dalju akciju naših jedinica i nametnuti čisto defanzivni stav. Borba protiv ovih naših neprijatelja odvija se i završava, uglavnom, na brzinu. Dakle, bitno je uzeti inicijativu neposredno u svoje ruke, preći u ofanzivu, napuštajući cestu i u prvom redu proširiti front sa začelnim jedinicama i obuhvatiti neprijatelja. Ako ne postupimo tako, trpećemo i dalje gubitke i daćemo vremena i prilike neprijatelju da se oslobodi i umakne kad mu bude zgodno.

Vreme operacija: ustanici pažljivo osmatraju i imaju dobru obaveštajnu mrežu. Zbog toga treba izbegavati velike pokrete danju.

Na mesto prikupljanja dolaziti noću (oficiri, podoficiri, vođi, koji će izvršiti prethodna izviđanja).

Napad međutim treba voditi za videla.

Izviđanja i operacije danju, s povratkom posle podne, nemaju uspeha i samo omogućavaju neprijatelju da otkrije naše snage. Jedino u mirnim predelima pokret uz povratak u toku dana služi da se oseti naša prisutnost i izbegnu budući upadi ustanika.

U zonama koje je zaposeo neprijatelj moraju imati određen cilj: zarobljavanje ustanika i nastavljanje operacija bez odmora;

- vremenske nepogode idu na ruku našim operacijama; potrebno je zato i staranje oko trupa, naročito pri povratku u kasarne;
- zarobljene ustanike treba smesta streljati;
- istovremeno sa streljanjem zarobljenika biće celishodno da im se po mogućnosti zapale kuće;

ako ustanici imaju bazu u nekom selu, treba je eliminisati: iseliti stanovništvo i zapaliti selo.

Druge mere koje treba imati u vidu:

hrvatske trupe ostaviti po strani ili im davati sporedne zadatke;

ne izvoditi, ako nema dovoljno snaga, više operacija istovremeno. Ako nedostaju snage predvideti operacije koje treba razviti naknadno i izvoditi ih odmah, sve do slamanja otpora ustanika;

neprijatelj dobija pomoć; utvrditi odakle dolazi i primenjivati mere koje će je sigurno onemogućiti;

proučiti uvek da li вреди ili ne вреди upotrebiti artiljeriju; nekada ona ima samo moralno dejstvo;

konjica i biciklisti, za dolazak na mesto operacije, upotrebice konje ili bicikle kad — zbog brojnosti jedinica — nije moguće pribaviti auto-transportna sredstva. Oni će morati gotovo uvek da operišu kao pešadija, i zbog toga su potrebni uvežbavanje i sposobnost korišćenja terena; čuvati obuču;

zaposliti najmanji broj vojnika za čuvanje konja i bicikla, koji moraju biti smešteni na sigurnom mestu gde nema mogućnosti za iznenađenje;

pokret s konjima u povocu zabranjen je;

veze manjeg opsega treba uputiti na ugovorene znake; izbegavati zviždanje, koje upozorava neprijatelja;

ne sme biti velikih odstojanja i međuprostora. Na terenu biće grupe koje će se kretati prividno izolovane, a koje će u stvari biti međusobno povezane i ne odveć udaljene jedna od druge;

dolazeći u dodir sa ustanicima manevar ovih grupa ne vrši se radi sužavanja fronta, nego u cilju proširenja i opkoljavanja;

vojnici mora da puca kad je objekat vidljiv i na nišanu; pucnjava nasumce diže buku, služi za orijentaciju neprijatelju, troši municiju i — uvećava strah . . .;

treba imati u vidu da je tišina neophodan faktor uspeha, pošto i ona doprinosi iznenađenju, koje igra važnu ulogu u tim operacijama;

noću se oružje čuva u kasarnama da bi se izbeglo njegovo odnošenje.

Svi ovi propisi i odredbe moraju biti poznati svim oficirima, podoficirima i desetarima; ali u prvom redu treba se potpuno posvetiti ovom lovu na razbojнике, koje treba uništavati odlučnom borbom vođenom do kraja, vešto i nemilosrdno.

GENERAL
NAZNAČENI KOMANDANT ARMIIJE
V. Ambrozio

Za tačnost
MAJOR. SEF ODSEKA
S. Palombarini
27. oktobra 1941—XIX

BR. 167

MUSOLINIJEVA NAREDBA OD 24. OKTOBRA 1941. O KRIVIČNIM ODREDBAMA KOJE CE SE PRIMENJIVATI NA PODRUČJIMA PRIPOJENIM FAŠISTIČKOJ ITALIJI¹

OBZNANA DUCE-A FAŠIZMA, PRVOG MARSALA CARSTVA, KOMANDANTA TRUPA KOJE OPERIŠU NA SVIM FRONTOVIMA, 24 LISTOPADA -1941—XIX.

Krivične odredbe za područja anektirana Kraljevini Italiji po Kraljskim dekretima sa zakonskom snagom od 3 svibnja 1941—XIX, br. 291, i od 18 svibnja 1941—XIX, br. 452.²

DUCE
PRVI MARŠAL CARSTVA
KOMANDANT TRUPA KOJE OPERIŠU
NA SVIM FRONTOVIMA

Vidjevši članove 17 i 20 Ratnog vojnog krivičnog zakonika;

Vidjevši obznanu od 3 listopada 1941—XIX,³ koja sadržava krivične odredbe za područja anektirana Kraljevini Italiji Kraljskim Dekretima sa zakonskom snagom od 3 svibnja 1941—XIX, br. 291, i od 18 svibnja 1941—XIX, br. 452,⁴

¹ Dokumentat (na italijanskom i srpskohrvatskom jeziku) objavljen je u Službenom listu Guvernatorata Dalmacije, god. I, br. 9, od 15. novembra 1941. Jedan primerak tog lista nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 1/9—11, k. 542.

^{2, 4} i ⁶ Vidi dok. br. 22.

^{3, 7} Vidi dok. br. 152.

Vidjevši Kr. Dekret od 3 listopada 1941—XIX, br. 1129⁵ kojim se proširuje na područja anektirana Kraljevini Italiji Kr. Dekret od 4 travnja 1941—XIX koji se odnosi na proglašenje u ratno stanje dijela metropolitanske teritorije;

NAREĐUJE:

Cl. 1

Primenjuju se odredbe slijedećih članova na područjima anektiranim Kraljevini Italiji po Kr. Dekretima sa zakonskom snagom od 3 svibnja 1941—XIX, br. 291, i od 18 svibnja 1941—XIX, br. 452,[®] ostajući na snazi odredbe obznane od 3 listopada 1941—XIX.⁷

Cl. 2

Kažnjava se robijom od tri do dvadeset i četiri **godine** robije kogod, bez ovlaštenja nadležne vlasti, nosi ili **na bilo koji** način drži vatreno oružje, municiju ili eksploziv.

Primenjuje se smrtna kazna, ako čin ima karakter naročite težine uslijed sposobnosti krivca da izvrši zločin, ili uslijed prirode, vrste ili količine oružja.

Ako se oružje, municija ili eksploziv pronađu u stambenim prostorijama ili u njihovim pripadnostima, odgovara za čin i glava obitelji, osim ako dokaže da mu je stvar nepoznata.

Ako se oružje pronađe na mjestima, različitim od mjesta navedenih u prethodnom stavu, primjenjuje se odredba istoga stava na onoga koji ima pod pasku ili na čuvanje dotična mjesta.

Cl. 3

Kažnjava se robijom od najmanje pet godina kogod širi ili prenosi lažne, pretjerane ili tendenciozne vijesti, koje mogu da alarmiraju javnost ili da potište duh javnosti, ili na koji bilo način razvija takovu djelatnost koja može da nanese štetu nacionalnim interesima.

Kazna robijom nije manja od petnaest godina, ako je čin počinjen u vidu propagande ili putem saopćenja upravljenog vojnim licima.

⁵ Redakcija ne raspolaže tim dekretom.

Cl. 14

Kogod na javnom mjestu, ili otvorenom ili na mjestu izloženom javnosti vrši manifestacije ili kliče buntovničke povike, kažnjava se, ako čin ne sačinjava teže krivično djelo, robijom od jedne do petnaest godina.

Cl. 5

Kogod vrijeđa čast ili dostojanstvo vojnog lica u njegovu prisustvu, ili se vojnom licu grozi nepravednom štetom, kažnjava se, ako čin ne sačinjava teže krivično djelo, robijom do tri godine.

Cl. 6

Kažnjava se robijom do deset godina kogod, poslije nego što je bio počinjen zločin predviđen obznanom od 3 listopada 1941—XIX ili ovom obznanom, i bez sudjelovanja u samom zločinu, pomogne nekome da izbjegne istragama vlasti ili da izmakne njezinom traganju. Ipak, kazna ne može da nadvisi polovinu od kazne koja je ustanovljena za zločin na koji se potpomaganje odnosi.

Cl. 7

Kažnjava se smrtnom kaznom kogod oduzimalje normalnoj potrošnji robu u znatnoj količini, u cilju da prouzrokuje nestašicu iste ili povišicu cijena na tržištu.

Primjenjuje se kazna doživotne robije, ako čin nije prouzrokovao težu uznemirenost na tržištu.

Prethodne se odredbe primjenjuju i na proizvođača koji sakriva znatne količine vlastite robe, u cilju da prouzrokuje nestašicu ili povišicu cijena na tržištu.

Cl. 8

Kažnjava se smrću kogod, uništavajući sirovine ili poljodjelske ili industrijske proizvode, ili sredstva za proizvodnju, prouzrokuje tešku štetu nacionalnoj privredi i u znatnoj mjeri prouzrokuje nestajanje robe opće ili obilne potrošnje.

Primjenjuje se kazna doživotne robije, ako čin nije prouzrokovao tešku štetu ili je roba ponestala u neznatnoj mjeri.

Cl. 9

Kažnjava se robijom od šest mjeseci do šest godina i globom do dvadeset hiljada lira kogod oduzumlje robu iz normalne potrošnje, ako čin ne sačinjava teže krivično djelo.

Robija je od tri godine do petnaest godina a globa od pet hiljada lira do pedeset hiljada lira, kad je čin počinjen pri tje-ranju trgovine ili industrije.

Prethodne se odredbe primjenjuju i na proizvođača koji sakrije vlastitu robu u cilju da je oduzme iz normalne pot-rošnje.

Cl. 10

Odredbe čl. 7 obznane od 3 listopada 1941—XIX primje-njuje se i u slučaju, ako je čin počinjen na štetu talijanskih upravnih ili sudskih vlasti, hijerarha Nacionalne fašističke stranke, kao i oficira i agenata javne sigurnosti.

Cl. 11

Ustanovljuje se pri Dalmatinskoj Vladi specijalni sud sa-stavljen od predsjednika i četvorice sudaca, imenovanih svake godine od Guvernera i izabranih, u prvom redu, među višim oficirima Državne oružane sile.

Kod suda navedenog u prethodnom članu ustanovljuju se javnotužilački ured, istražni ured i kancelarijski ured.

Funkcije javnog tužioca i istražnog suca dodeljuju se suci-ma redovnih sudova ili vojnih, a funkcije kancelara kancela-rima ili sekretarima redovnih sudova ili vojnih.⁸

Cl. 12

Za funkcionisanje specijalnog suda važe odredbe vojnog krivičnog zakona koje se odnose na vojne armijske sudove. Ipak su ovlaštenja i nadležnosti, koje po vojnom krivičnom zakonu pripadaju komandantu jedinice kod koje je vojni sud ustrojen, povjereni Guverneru Dalmacije.

Cl. 13

Spadaju u nadležnost sudovanja ratnih vojnih sudova kri-vice predviđene ovom obznanom ili obznanom od 3 listopada 1941—XIX, osim u koliko se tiče odredbe slijedećeg člana.

⁸ Vidi dok. br. 177.

Cl. 14

Spadaju u nadležnost sudovanja specijalnog suda krivice naznačene u prednjem članu, počinjene na području Dalmatinske Vlade od lica koja ne pripadaju Državnoj oružanoj sili, osim ako se radi o krivicama počinjenim na štetu pripadnika istoj sili ili na štetu Vojne uprave.

Cl. 15

U slučaju koneksije postupaka nadležnost sudovanja za sve pripada specijalnom sudu, osim ako, iz razloga oportuniteta, specijalni sud ili istražni sudac pri njemu, ne naloži izlučiva-nje postupka.

U slučaju spora, odlučuje Vrhovni komandat, saslušavši Guvernera Dalmacije i komandanta jedinice pri kojoj je vojni sud ustrojen.

Cl. 16

Ova obznana objavljena uvrštenjem u „Gazzeta Ufficiale“ Kraljevine.

Iz Glavnog stana Oružanih sila
24 listopada 1941—XIX.

MUSSOLINI

TELEGRAM PEFEKTURE U SPLITU OD 25. OKTOBRA
1941. GUVERNATORATU DALMACIJE O HAPŠENJU KO-
MUNISTA U ZONI SELA STOBRECA¹

26. okt. 1941.

Dešifrovano od Primljeni tele- ; < Šef
AP. gram iz Splita j Odeljenja šifre
Br. 1546 Br. 1546 Prizia

Šalje: Prefektura u Splitu

25. X 41. — 24 čas

Zadar 26. X 41. — 8 čas.

GUVERNATORATU DALMACIJE
GLAV. INSPEKTORU JAV. BEZBEDNOSTI
MIN. UNUTR. POSLOVA — JAV. BEZB. RIM

Dostavlja se: J. B.²

Na uvid: Kab. — Sekretarijatu — Kr. karab.

Predmet: Sukob između policije i komunista.

06313. J. B. — Jutros u zoru mesna kvestura u saradnji s karabinjerima izvršila je opkoljavanje zone Stobreč, koji je 7 km udaljen od Splita, da bi ušla u trag i uhapsila tražene komuniste, koji se tamo sakrivaju.³ Kad su ugledali policiju, neka lica iz improvizovanih koliba i seoskih kuća, koje postoje u opkoljenoj zoni, nagla su u bekstvo u raznim pravcima pokušavajući da izbegnu hapšenje. Budući da neki od njih nisu na poziv stali, gađani su hicima iz karabina. Trojica od njih su pogođena. Jedan je odmah izdahnuo, drugi je teško ranjen a treći lako. Ostala trojica, mada su gađana hicima iz karabina i gonjena, uspela su da izbegnu hapšenje koristeći se tamom ranih jutarnjih časova i odličnim poznavanjem nezgodnog zemljišta. Druga dvojica su stignuta i uhapšena. Za poginulog je utvrđeno da se zove Jurčević Josip pok. Antuna, rođen u Makar-

¹ Original prijemne depeše u Arhivu VII, reg. br. 27/12—3, k. 542.

² Javnoj bezbednosti

³ U izveštaju kvesture Splita od 29. oktobra 1941. prefektu Splita kaže se da je s. Stobreč blokirano na osnovu poverljivih obaveštenja da će se u njemu sastati traženi komunisti (vidi Arhiv VII, reg. br. 26/1—1, k. 549).

skoj 1902. g., bankarski činovnik, poznat kao opasan komunistički vođa koji je već bio zatvaran od bivše vlasti.⁴

Utvrđeno je da su ranjeni Predelj Jure Matin i Marijin, rođen u Makarskoj 1917, i Andrijašević Juraj Antunov i Marije Franković, rođen u Makarskoj 31. VIII 1918. god. Utvrđeno je da su uhapšeni Gobin Slavko Boškov i Kristine Skalarević, rođen u Kalima kod Zadra 1921, i Popović Borislav pok. Filipa i Šimice Mladenčić, rođen u Splitu 25. XII 1922. sa stanom na Poljičkoj cesti br. 7. Naknadno ću izvestiti o istraži radi provjeravanja aktivnosti pomenutih lica, osobito u vezi sa poslednjim terorističkim atentatima. Ovaj akt je upućen Guverneratu Dalmacije, Glav. inspektoratu Jav. bezbednosti i Ministarstvu unutrašnjih poslova, Kabinetu i Javnoj bezbednosti.

Prefekt Zerbino

BR. 169

DOPIS KOMANDE KARABINIJERA 2. ARMIJE OD 24. OKTOBRA 1941. POTCINJENIM KOMANDAMA DA PREDUZMU MERE ZA SPREČAVANJE ZIMSKOG BORAVKA USTANIKA U NASELJIMA¹

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINIJERA
2. ARMIJE

Br. 78/24 Tajno

Predmet: Pobunjenici. Vojna pošta 10, 24. oktobra 1941—XIX

SVIM POTCINJENIM KOMANDAMA

Pridolaskom lošeg godišnjeg doba, teško da će uspjeti pobunjenicima opstanak u brdima.

Zbog toga mnogi od njih pokušaće naći utočište u selima i naseljima.

⁴ Josip Jurčević Bepica je do avgusta 1941. bio sekretar Okružnog komiteta KPJ za Makarsku. Pre rata je bio više puta hapšen kao istaknuti partijski radnik. Godine 1940. interniran je u lepoglavsku kaznionu, odakle je pušten 1941. Povodom njegove pogibije Drago Gizdić („Dalmacija 1941") kaže da se Jurčević, sa Andrijaševićem i Prdeljom, po odluci Pokrajinskog komiteta KPJ za Dalmaciju, nalazio na putu iz Splita za Biokovo radi formiranja Biokovskog NOP odreda.

¹ Prepis dokumenta (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 5/3, k. 453. Redakcija raspolaže prepisom koji je izvršila Komanda karabinijera 11. armijskog korpusa radi slanja potčinjenim komandama.

Treba uraditi sve što je moguće u pogledu prikupljanja podataka da bi ih se eventualno iznenadilo.

Ne sme im se dozvoliti da se odmore, prinuđavajući ih na predaju ili da ostaju dalje u šumi sa svim opasnostima i napornim, koje ista donosi.

Zbog toga se treba držati vrlo oprezno i pažljivo i prikupiti svaki najmanji znak njihovog prisustva u naseljima, nakon čega postupiti smelom energijom i odlučnošću.

U tom duhu izdati tačne instrukcije potčinjenim komandama.

KOMANDANT KRALJEVSKIH KARABINIJERA 2. ARMIIJE
PUKOVNIK
Frančesko Delfino, s.r.

BE. 170

UGOVOR IZMEĐU NEZAVISNE DEŽAVE HRVATSKE I FAŠISTIČKE ITALIJE O GRANICAMA IZMEĐU NDH I CRNE GORE¹

UGOVOR HRVATSKO-TALIJANSKI O UTVRĐENJU GRANICA IZMEĐU NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE I CRNE GORE

Hrvatska vlada i talijanska vlada, u želji da zajedničkim sporazumom, u duhu prijateljstva i suradnje, koji postoje među njima, utvrde granice Nezavisne Države Hrvatske prema Crnoj Gori, čija uzpostava usljed razpada jugoslovenske države odgovara željama crnogorskog naroda, utanačile su sljedeće.²

Članak 1.

Granica Nezavisne Države Hrvatske prema Crnoj Gori, polazeći sa područja Dobričevo (sjeverna granica međe, utvrđene već Rimskim ugovorom od 18. svibnja 1941—XIX), sledi uglav-

¹ Redakcija ne raspolaže originalom dokumenta, te objavljuje tekst štampan u zborniku Ministarstva spoljnih poslova: Međunarodni ugovori 1941, Hrvatska državna tiskara, Zagreb, str. 305.

² Pitanje granice između NDH i Crne Gore pokrenuto je pismom Ante Pavelića od 15. juna 1941. Musoliniju (vidi Arhiv VII, reg. br. 3/5—1, k. 309). Granica predviđena ovim ugovorom uglavnom se poklapa s Pavelićevim predlogom.

nom staru granicu od godine 1914. između bivše Austro-Ugarske Carevine i, odnosno, Crne Gore i Srbije, sve do brda Ključnačka glava (vrh 1082), koje je tromedna točka između Crne Gore, Hrvatske i Srbije.

Članak 2.

Jedno hrvatsko-talijansko povjerenstvo ustanovit će čim prije na licu mjesta granicu, označenu u čl. 1.

Konačno utvrđenje granice izvršit će se u duhu pravičnosti, imajući u vidu zemljopisni položaj, potrebe gospodarskog značaja i prometne veze.

Izpravci, o kojima se govori u prednjoj stavci, sastojat će se u odstranjivanju suvišnih krivulja, izlazećih i ulazećih, bez uštrba nastanjenih središta, podrazumijevajući da će željeznički ogranak Bileće—Trebinje biti uključen u hrvatsko područje.

Članak 3.

Ovaj ugovor stupa na snagu njegovim potpisom.

U vjeru čega su potpisani opunomoćenici, valjano ovlašteni, potpisali ovaj ugovor, sačinjen u dva primjerka na hrvatskom jeziku i na talijanskom jeziku.

U slučaju nesuglasja između dva teksta, tekst na talijanskom jeziku smatrat će se vjerodostojnim.

Sačinjeno u Zagrebu dana 27. listopada 1941.

Dr MLADEN LORKOVIC
Dr STJ. PERIG

LUCA PIETROMARCHI³
RAFFAELLO CASERTANO⁴

³ Luka Pjetromarki, opunomoćeni ministar

⁴ Rafaelo Kazertano, poslanik fašističke Italije pri vladi NDH u Zagrebu.

**IZVEŠTAJ KVESTURE U SPLITU OD 29. OKTOBRA 1941.
PREFEKTU SPLITA O NAPADIMA NA FAŠISTIČKE VOJ-
NIKE I KARABINIJERE I HAPŠENJU KOMUNISTA U
SPLITU¹**

KR. KVESTURA U SPLITU

Br. 1337 Odelj. Kabinet

Split, 29. oktobar 1941/XIX

Predmet:

Izveštaj o značajnim doga-
đajima koji su se desili u
trećoj dekadi oktobra.

EKSELENCIJI PREFEKTU

Split

1) 19. oktobar. — Malo posle 19 časova, nepoznato lice je bacilo petardu na slagalište goriva 22. auto-odreda div. „Kačatori dele Alpi“. — Nikakva šteta nije naneta ni licima ni stvarima.

U razmaku od nekoliko minuta, na raskršću Korzo Italija sa Smodlakinom ulicom, bačene su još dve petarde na patrolu koja se sastojala od jednog karabinjera i 4 vojnika. Lakše su ranjeni narednik Bralja Mario [Braglia Mario] i pripadnik odbačenih Cr. koš. Di Đakomo Anđelo [Di Giacomo Angelo].²

2) 20. oktobar. — Oko 19,30 č. nepoznata lica su bacila "u Vizantinskoj ulici bombu na patrolu koja se sastojala od karabinjera i vojnika, kojom prilikom je bilo nekoliko ranjenih."³

Otrprike posle pola sata, na glavnom trgu prepunom ljudi, u blizini ranije pomenutog mesta, bila je bačena druga bomba, kojom prilikom je ranjeno mnogo građana.

Ukupno je ranjeno 31 lice, među kojima sedam vojnika lakše a ostali su civili.⁴

Od ovih su tri civila umrla još u toku noći.

¹ Original (pisan na mašini) u Arhivu VII, reg. br. 26/1—1, k. 549.

² i ³ Opširnije, o tim akcijama vidi izveštaje Rade Končara, sekretara Centralnog komiteta KPH, od 22. oktobra i 10. novembra 1941 (tom V, knj. 1, dok. br. 74, knj. 2, dok. br. 6).

⁴ Povodom ranjavanja civilnih lica u toj akciji protiv italijanskih fašističkih vojnika, Rade Končar, koji je u to vreme boravio u Splitu radi pomoći partijskoj organizaciji Dalmacije, u svom izveštaju Central-

3) 21. oktobar. — Izdato je naređenje da policijski čas traje od 18h do 6h.

4) 23. oktobar. — U rudniku mermera fabrike cementa u Sv. Kaju, oko 21,30, nepoznata lica su iskoristila trenutno odsustvo čuvara i da bi izvršila sabotazu stavila su u pokret jednu dizalicu za vagonete. Čuvar je odmah dotrčao i zaustavio dizalicu. Nikakva šteta nije pričinjena ni licima ni stvarima.

5) 24. oktobar. — Oko 6h pre podne jedna patrola sastavljena od deset artiljeraca, tri karabinijera i dva finansia, pod komandom poručnika Kr. karab. Bukalje [Bukaglia], opkolila je nekoliko kuća u predelu „Gašpioi“ kod Solina radi pretresa stanova i prikupljanja oružja.

Pošto su operacije započele jedan karabinijer, koji je bio na straži, primetio je nepoznato lice kada je izašlo iz kuće i brzim koracima pokušalo da se udalji.

Na poziv karabinijera da stane, nepoznati, koji je posle identifikovan kao radnik Milišić Ivan, star 41 god., ispalio je četiri hica iz vatrenog oružja.

Karabinijer i jedan artiljerac odgovorili su sa više hitaca iz karabina, ali nisu uspjeli da stignu Milišića, koji je zahvaljujući mraku uspeo da pobjegne.⁵

6) 25. oktobar. — U zoru su funkcioneri Javne bezbednosti i karab. oficiri sa agentima i karabinijerima blokirali mesto Stobreč, gde se, na osnovu poverljivih obaveštenja, saznalo da će se sastati traženi komunisti.

Pošto je primećeno prisustvo organa Javne bezbednosti, neka lica, verovatno skrivena u kolibama, dala su se u bekstvo da izbegnu hvatanje.

Agenti i kr. karabinijeri ispalili su više hitaca iz vatrenog oružja: jedan begunac je smrtno ranjen, drugi teško, treći lakše.

Druga dvojica su stignuta i uhapšena. Trojici je uspelo da pobjegnu.

nom komitetu KPH od 10. novembra 1941. piše: „Kada su naši ljudi počinili tu glupost... bio sam očajan, jer smo im time zbilja učinili „medvedu uslugu“. Mi smo ispitali kako se to dogodilo i vidjeli da su to drugovi učinili u samoodbrani. Htjeli su navaliti na talijansku patrolu, međutim su ih Talijani prije primijetili i počeli ih goniti. Da spasu glave, naši su bacili dvije bombe, koje su dvojicu ranile, ali dijete koje je bilo na ulici — ubijeno je...“ (tom V, knj. 2, dok. br. 6).

⁵ Tom prilikom je Ivan Milišić bio ranjen, ali je, zahvaljujući pomoći koju mu je odmah ukazala jedna skojevka, uspeo da se spase (D. Gizdić: „Dalmacija 1941“, str. 370).

Poginuli je identifikovan kao Jurčević Josip, star 39 god, bankarski činovnik, poznat kao opasan komunistički vođa, koji je bio interniran još za vreme stare Jugoslavije. U toku je istraga za utvrđivanje odgovornosti ostalih za koje se pretpostavlja da su članovi prevratničkih partija.⁶

7) 28. oktobar. — U 17,45h nepoznato lice iz Vrhmanuške ulice bacilo je bombu na patrolu karabinijera i vojnika koji su vršili patroliranje; bomba je delimično eksplodirala ne nanevši štetu ni licima ni stvarima.

U 19,20h bačena je druga bomba, bez posledica, u Balkanskoj ulici, u blizini električnog transformatora, na patrolu pripadnika divizije „Kačatori dele Alpi“, koji su odgovorili vatrom iz karabina ne pogodivši vinovnike, koji su nestali u polju.

ZA KVESTORA
(A. Amato)
A. Amato

⁶ Opširnije o tom hapšenju vidi dok. br. 168.